

Erdélyi Toll – szerveknek

Ráduly János

Szekely népmesék a Kis-Küküllő mentéről

A csitkótozás

Vót éccer, hol nem vót, de vót éccer égy falu. A falu széjin égy kicsi házban lakatt a cigány a feleségivel s öt kicsi gyermekivel. A cigány minden nap járt ki a faluba ennivalóér. Éccer nagy gondolkozva ment az úton, há találkozott égy ökrösszekérrel. A szekéren égy öregember vót, hátul a szekér dereka meg vót rakva tökkel. A cigány még nem üsmerte a tököt. Mikor meglátta a sok tököt, eltátotta a száját, s hamar elkiáltotta magát:

— Na, hát e mi, bátyja?

— E biza tök, te cigány!

— Hát a mire jó?

— Kicsi csitkó lesz belőle, ha kikőtik.

— Há nem ad el belőlek?

— Én biza adnék el jó pénzér, mer tudod, te cigány, manapság a csitkó drága.

A cigány örömmel futatt haza, nem szólt semmit a feleséginek, összeszedte a pénzt, s megvette a tököt.

— Osztán magyarázza el, hogy kell kikőteni?

— Jó, elmondom, de jól figyeld meg. Menj haza, feleségedet ülted réa, s ne hagyj, hogy a gyermekek közél menjenek, nehogy eltörjék.

A cigány fogta a tököt, s elindult hazafelé nagy bódogon. Ment vigyázva, nehogy eltörjék a tök. Otthon réaszólt a feleségire:

— Kapjad az ásót, s gyere velem, te asszon!

— Hova, te?

— Hallgass — szólt a cigány —, gyere csak!

Kimentek égy nagy domb tetejire. Ott a cigány letette a tököt, ásott égy nagy gödröt. Belétette a tököt, s azt mondta a feleséginek:

— No, ülj réa, asszony, ez csitkótojás, hat hétig ülsz rajta, s csitkó lesz belőle.

Megörvendett az asszony is, réaült a tojásra.

— De osztán minden nap forgasd meg — mondta a cigány.

Másnap éppeg vásár vót, elment a cigány a vásárba, vett hámot, kantárt, mindent, ami égy lónak kell. Avval indult is ki a dombra, nézze meg a tojást, forgassák meg. Az asszony is kíváncsi vót a tojásra. Kivette a gödörből, s nézegetni kezdte. Há éccer lássa, hogy az ura menyen kifelé. Megjedett, hamar a tojást vissza akarta tenni a gödörbe, de a gödör mellé tette. A tök hengeredett bé azon a dombon. Gurult, gurult, éccer nekiment égy bokornak. Éppeg a bokorba vót égy nyúl, megjedett s usgyl neki a hegynek.

Meglátta ezt a cigány, azt hitte, kikőtt a csitkó. Ő se vót rest, megiramodatt a kantárszárral utána. A nyúl békanyarodatt az erdőbe, s eltűnt a sűrűbe.

Hazament a cigány nagy szomorúan, jól összeveszett a feleségivel, szidták egymást. Még most is veszekednek, ha meg nem hóttak.

A vadász, a felesége meg a sárkány

Éccer vót, hol nem vót, hetedhét országon is túl, az Óperenciás tengeren is túl, még onnan is túl, vót éccer égy vadász. Az erdőben élt, az erdő széjin égy malma vót. Vadászott minden nap, amint ment bé a malamba, s amint öste jött hazafelé. Egyik nap ment a malamba három kutyájával égyütt. A kutyák elől szaglászva futottak. Futottak, futottak, a vadász elmaradott, a kutyák befordultak a malamba. A malam ajtója bécsukódott. Há a sárkány vót benne, mikor a kutyák bémentek, bécsukta az ajtót, s kiszökött. Azt mondta a vadásznak:

— Megeszlek!

A vadász erősen megjedett, azt felelte:

— Ne egyél meg addig, sárkány, hogy menjek fel a malam előtti ficcfára, énekeljek égy éneket. Addig is odaadom a csizmámot, hogy rágjad.

Levetette a csizmát, s odaadta a sárkánynak. Ő addig felmászott a fára, s énekelni kezdett:

— Látom, jó Látó, el kell pusztuljak.

A kutyák bent a malamba a lisztet nyalták. Az égyik meghallotta, azt mondta:

— Ha te, gazdám kiált!

A másik kettő azt felelte réa:

— Nem kiált, csak a verebek csiripolnak — s tovább nyalták a lisztet. A mónár megint elkezdett énekelni:

— Látom, jó Halló, el kell pusztuljak!

A kutya meghallotta, azt mondta:

— Haj te, gazdánk megint kiáltott!

A másik kettő azt felelte:

— Nem kiáltott, csak a szél süvít.

A sárkány azt mondta a mónárnak:

— Gyere le a fáról, mer olyan ideges vagyok, már a csizmádot is összerágtam, egyelek meg.

— Hagyd még égyet énekeljek — mondta a mónár, avval énekelni kezdett:

— Látom Hegydöntő, el kell pusztuljak!

A kutya meghallotta, azt mondta:

— Na, most igaz kiáltott gazdám — s nekirohantak az ajtónak, összetörték, kijöttek, s széjjeltépték a sárkányt. A mónár megmentődött a haláltól. Hazafelé indult. Vigan ment, égyik fa hegyibe meglátott égy varjút. Felhúzta a puskáját, hogy lőjje meg. A varjú megszólalt:

— Ha nem lősz meg, mondok égy jó hírt neked.

— Nem lőlek meg, csak gyere le, s mondd meg a hírt — kérte a mónár.

A varjú leszállott melléje, azt mondta neki:

— A feleséged el akar pusztítani, de te járj túl az eszén.

A párnádba csontot tett, hogy éjjel, mikor lefekszel, menjen belé a füledbe, s haljál meg. De te előzd meg a feleségedet, lőj még égy nyulat, süsd ki a zsírját, s mikor öste fekszel le, öntsd a szemibe, hogy vakuljon meg.

A mónár úgy is tett, ahogy a varjú mondta. Amint ment hazafelé, meglőtt egy nyulat, hazavitte, s mondta a feleséginek, hogy süsse meg vacsorára. Mikor a felesége megcsinálta a vacsorát, megvetette az ágyat, hogy feküdjék le a vadász. Kérte a feleségit, hogy vigye oda a sült nyulat. Mikor odavitte, szembeöntötte a feleségivel a forró zsírt, megvakult s meg is halt. A vadász újra házasodott, s még most is bódogon él, ha meg nem hótt.

Haragszik-é, gazduram?

Vót éccer, hol nem vót, hetedhét országon is túl, még azon is túl, vót éccer égy szegény ember. Annak nem vót semmije, csak három gyermeke. Tengődtek égyik napról a másikra. Az öreg nem is merte küdeni a fiait szógálni, mer azt hitte, hogy úgy sincs szerencsójök. Így csak valami reménye a kicsibe vót, aki sokkal élénkebb vót, mint a többiek.

A gyermekek ott nőttek fel az apai háznál, s nem mozdultak sáva onnan. Éccer a legnagyobbik, mikor má tizennyóc éves lett, megszégyellte magát az apja kenyerin élni, s elhatározta, hogy elmenyen szógálni. Az apja előbb nem akart beléégyezni, de végül is beléégyezett. Azt gondolta: ha elmenyen, úgys csak szerencsét próbál, hátha valahova sikerül bėjutni, s avval elévett égy rossz tarisnyát, süttött hammuból pogácsát, s útnak eresztette a gyermeket, menjen Isten hírvél. Az ment, mendegélt mindenén keresztül, de sehol munkát nem kapott. Minden falut, minden várast összejárt, s ahova bément, mindenütt azt mondták, hogy nincs szükség réa. Éccer, amint má nagy búsan égy faluban kóborolt, bétért égy házhoz. Éppeg a gazda az udvaron vót, s megkérdezte tőle:

— Nincs szüksége szógára?

— Van — felelte a gazda —, éppeg most kergettem el égy másikat.

A gyermek nála maradott. Elhatározták, hogy öste megégyeznek. Mikor eljött öste, elkezdtek égyezkedni. A gazda előbb elmondta, hogy mit kell csináljon, azután szegődöztek, hogy mi lesz a bér.

Először is a gazda azt mondta:

— Amelyik hamarabb megharagszik, annak levágjuk az orrát, s ha égy évig meg nem haragszunk égy másra, akkor nagy jutalmat kapsz.

Eljött a másnap, mikor má foghatott dologhoz a szóga. Szegény szóga egész nap szántott, vetett, mindent csinált, s mégse kapott eleget enni. Csépléskor se adtak enni, s kénytelen vót a hambárból a búzát kiszedni, a szomszédba vitte, ahol kapott érte ételt, amennyi kellett. Ez így ment égy jó darabég, mígnem észrevette a gazda.

— Hova lesz el a búza ebből a hambárból? Mindig csak csépelünk, s mégse szaparadik.

A legény előbb nem akarta megmondani, majd azt kérdezte a gazdától:

— Haragszik-é, gazduram?

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom — felelte a gazda, de pukkant ki a méregtől.

Azután még annyi enivalót se adott a legénynek, hogy égyik napról a másakra tengődjék. Nagyon el vót keseredve a fiú, s ekkor megkérdezte a gazda:

— Haragszol-é, édes fiam?

— Haragszom bizony, gazduram, sze még enivalót se adnak.

— Na, ide vele — szólt a gazda, avval levágta a fiú orrát, s kiadta parancsba, hogy ne lássa meg többet a házába. A fiú elkeseredve ballagott hazafelé. Nem tudta, otthon mit mondjon az apjának. Mikor hazaért, az apja má előre mondta:

— Na, ugyi, hiába próbálkoztok, nem tudtak semmire se menni, s még az orrod is odaveszett.

Eltelt égy hét, eltelt két hét, éccer megszólal a középső fiú.

— Édesapám, én is szeretnék elmenni szógálni, szerencsét próbálni, hátha nekem sikerül.

— Menj el, fiam, fel se tátsd a szádod. Ha bátyádnak nem sikerült, neked se fog sikerülni.

Eltőtt még égy hét, s a fiú megint az apjához fordult:

— Eresszen el, édesapám, úgy érzem, megpróbálhatom, s sikerül is.

Megsokallta az apja a sok óbégatást, s azt mondta:

— Na, ha már úgy akarsz menni, úgyis csak úgy jársz, mint a bátyád, az orrodot is ott hagyod, s semmi hasznot nem hozol.

Másnap sütöttek hamuból pogácsát, s elindult a közbülső gyermek is. Pontosan oda talált bémenni, ahol a bátyja vót. A gazdával azt szegődte, hogy aki hamarabb megharagszik, annak levágják az orrát. Éppég úgy járta meg, mint a bátyja. Addig éhezett, kénozt a gazda, amég azt felelte:

— Haragszom — s akkor levágták az orrát, s elküdték a háztól.

El vót nagyon keseredve, nem tudta, hogy menjen haza az apjához, s mit mondjon neki. Mikor hazaérkezett, az apja neki is azt mondta, mint a bátyjának:

— No, látod, érdemes vót azér elmenni? Úgy sincs szerencsétek, s anélkül hiába akartok szógálni.

Így sínylődtek négyen tovább sokáig, amég a kicsi fiú is akkora lett, szógálni mehetett. Mikor a legküsebbik is tizennyóc éves lett, kérte az apját, hogy eressze el, de az apja hallani se akart róla.

— Téged eresszelek el, aki még égy kicsit bolond is vagy? Te élve haza se jőnél ide a házhoz.

De a kicsi fiú, akit Jánosnak híttak, addig óbégatott, amég az apját rávette, hogy eleressze őt szógálni. Akkor felkészült, s elindult ő is a nagy útjára. Az apjának megígérte, hogy ha elereszti, visszaszerzi testvérei orrát, s még nagy vagyont is szerez.

Ment, mendegélt, há éccer bétért égy gazdához. Pontosan oda szegődött bé, ahova a testvérei, s éppég olyan szerződést kötött, mint ők. Másnap reggel, pont vasárnap vót, a gazda meg a felesége menni készült a templomba. Odatették a levest főni, s meghagyták Jánosnak, hogy petrezselymet s murkat tegyen belé. A gazdának éppég vót két kutyája. Az égyiket Petrezselyemnek, a másikat Muraknak hítták. János fogta magát, s amikor javába főtt a víz, belényomta szőröstől-bőröstől a két kutyát.

— Na, ez is megvan — mondta magába, s avval végezte a többi dógát.

Hazajött a templomból a gazda meg a felesége. Gondolták, na, most jó húsleves várja őket. Hazaérnek, s azt mondják:

— Na, János, tegyed ki a levest, ide né.

Kirakták a tálakat, meglátta az asszony a levesbe a nagy kutyákat. Erősen megjedett.

— Há te mit csináltál, János?

— Nagyságos asszony azt mondta, hogy murkat s petrezselymet is tegyek belé, s tettem is.

— Nem a kutyákat, te, én a veteményre értettem — mondta az asszony.

Erre felbőszült nagyon a gazda, de János lecsillapította, megkérdezte tőle:

— Haragszik-é, gazduram?

— Ó, dehogy haragszom, dehogy haragszom — s evvel ez is eltött.

Úgy gondolta a gazda, még kipróbálja a szógát, hátha valamire menyen vele. Azt mondta Jánosnak:

— Mikor öste lefekszünk, te nem fekszel le, reggelre olyan utat csinálj, hogy mikor végigmenyek rajta, égy lépés puhára, égy lépés keményre essen.

A legény elkezdett búsulni. Erre a gazda megkérdezte tőle:

— Haragszol-é, édes fiam?

— Dehogy haragszom, dehogy haragszom, édes gazdám.

Egészen éjfélig törte a fejit a fiú, hogy tudná megcsinálni, amit a gazda neki mondott. Éjfélután kitalálta, hogy levágja a gazda összes juhait, sorba kirakja az udvarra. Úgy is tett. Levágta az összes juhokot, s minden két lépésre tett égyet. Avval le is feküdt. Reggel, mikor felkőtt a gazda, látta, hogy a szógája hortyog, azt gondolta:

— Na, ez biztos nem tudta megcsinálni, amit mondtam, s így megszabadulok tőle.

Há amint kiment az udvarra, uram Isten, mit látott, mit nem, a juhait mind ki vótak nyújtóztatva sorba az udvaron. Nagy haragjába azt se tudta, hogy mit csináljon. Éccer jó elé a szóga nagy kacagva, s azt kérdezi a gazdájától:

— Haragszik-é, gazduram?

— Ó, dehogy haragszom, dehogy haragszom — felelte a gazda, s evvel eltött ez a nap is.

Vasárnap jött, a gazda s a felesége kellett menjen a templomba. Nem tudták, hogy milyen dógot adjanak a szógának, azt mondták:

— János, te azt csinálod, amit a szomszédba csinálnak. De semmi mást ne csinálj — s avval elmentek a templomba.

János felkőtt kilenc órakor, s há lássa, hogy a szomszédba szedik le a cserepeket. Fut, kapja a lajtorját, fel a ház tetejére, s dobálta le a cserepeket. Má szinte egészen ledobálta, mikor jött haza a gazda.

— Há te ugyan biza, mit csinálsz?

— A gazduram azt mondta, csináljam azt, amit a szomszédba csinálnak. Ők szedték le a cserepeket, s én is leszedtem a cserepeket.

Nagyon megharagudott a gazda réa. Má nem is tudta, haragjában mit csináljon, de erre azt kérdezte a szóga:

— Haragszik-é, gazduram?

— Ó, dehogy haragszom, dehogy haragszom.

Ez is eltött. Sokat gondolkodott a feleségivel a gazda, hogy má hogy tudjanak megszabadulni ettől az átkozott Jánostól, mer egy évre fogadták meg szógának. Tanakadtak, tanakadtak, a végén abba égyeztek meg, hogy az asszon

felmászik a cseresnyefára, elkezd kakukkolni, s azt mondják a szógának, év vége van, mehet haza.

Másnap úgy is lett, az asszony felmászott a fára, s elkezdett kakukkolni.

— Kakukk, kakukk, kakukk!

Erre a gazda azt mondta a szógának:

— Hallad János, letőtt az év, kiadom a bért, ami jár, s menj vele.

— Há hogy tőtt vóna le, gazduram? Majd csak kakukkoláskor fog letelni — mondta János.

— Nem hallad, hogy szól a kakukk?

— Biz én hallom, de nézzük meg azt a kakukkot — s má indult is a kert felé. Odaértek a fa alá. János se szó, se beszéd, megrázta a fát. Az asszony potty!, s már lenn is vót a földön. A gazda nagyon megharagudatt, de János kacagva kérdezte:

— Haragszik-é, gazduram?

— Ó, dehog haragszom, dehog haragszom — felelte a gazda.

Sokáig törte a fejit a gazda, hogy hogy tudna megszabadulni Jánostól. Elhatározták, hogy úgy fognak csinálni, mintha kötöznének el más helyre, s amint a Küküllőnél fognak elmenni, há Jánost belélik a vízbe. De az a baj, hogy János ezt kihallgatta. Az asszony meg az ura összepakoltak égy zsákba, s hitták Jánost is, hogy segítsen. János szívesen ment. Mentek, mendegéltek, míg nem bé nem östeledett.

— Na, itt fogunk hálni — mondta a gazda, s avval letette a zsákot pont a Küküllő partjára, s réafeküdütt. Az asszony melléje, a szógát pedig a lábukhoz keresztbe fektették. Azt beszéltek, hogy mikor János elalszik, akkor az ura felébred, s az asszonnal égyütt a szógát belélik a vízbe. Vót esze ám Jánosnak is. Égy darabég nem aludt el, azután pedig tette magát, mintha elaludt vóna. Há éccer hallja, hogy a gazda meg a felesége horkol javába. János szépen felkótt, megfogta a gazdát, s az ő helyire tette, aztán várt égy darabég. Éccer csak meglökte az asszony ódalát. Az asszony felébred, s éccerre mind a ketten rúgtak. A gazda beléesett a vízbe. Megörvendett az asszony, hogy most má biztos elpusztították ezt a bestiát. Reggel kel fel, s há lássa, hogy János van mellette. Jedtibe még szólni se tudatt, a szóga szólalt meg:

— Én elmenyek, nem maradak többet itt, de add ki bátyáméknak az orrát, s égy véka aranyat. Az asszon muszáj vót kiadja, János pedig elindult haza. Mikor hazaérkezett, az apja má előre mondta:

— Na, ugyi, hogy nem értél el semmit, nem tudtál semmit szerezni.

— De elértem, édesapám — mondta János, s avval bévitte a véka aranyot, s a testvéreinek az orrát.

Az apja erősen megörvendett, ezután többet nem vótak szegények, éltek bódogon, s még most is élnek, ha meg nem hóttak.

Jancsik Pál

Gyöngyi és Gyurka

1. BEMUTATÁS

Láthatjátok, gyermekek,
ez egy kislány, neve Gyöngyi.
Orra fitos, szeme kökény,
maga takaros, bár csöppnyi.

Ez meg Gyurka, a vasgyúró,
pozsgás arca csupa szeplő.
Kis történetünkben e két
gyermek lesz a főszereplő.

Hőseinkről még csak annyit:
Gyöngyit úgy szereti Gyurka,
hogy érette, szép szeméért
talán meghalni is tudna.

Ám erre nincs semmi szükség.
Bár a kislány nem mutatja,
a legényke hódolatát
kész örömet elfogadja.

Ha megették az ebédet,
máris mennek találkára,
s játék közben éri őket
a közelgő est homálya.

Csak ilyenkor kapnak észbe:
ideje már hazatérni.
Uccu neki, vesd el magad,
lábuk a port alig éri.

Kapujukig meg sem állnak.
Búcsúznak a kis szomszédok.
Gyurka így szól: — Holnap tízkor! —
Gyöngyi mondja: — Biztos légy ott!

2. AZ INDIÁN

Másnap Gyöngyi ráérősen
a találkahelyre sétál,
s hogy odaér, ijedtében
két pici füle is szétáll.

Egy indián ugrik elő,
nagyot rikkant, hadonászik,
gondol egyet, s a vén tölgynek
ága-boga közé mászik.

Majd leugrik, s Gyöngyi körül
táncol vadul, mint a szélvész,
csatabárdja, szeme villog,
s mint kit elhagyott az ép ész,

zagyván összevissza beszél:
„Uff, uff, Manitu” — kiáltja.
„Ennek a fele se tréfa” —
véli a riadt leányka,

s elszaladna, ám ekkor a
tolldisz és a festék alól
— Megjijedtél, Gyöngyi lelkem? —
Gyurka ismerős hangja szól.

— Hát te vagy az, gazfickója?!
Már azt hittem, rézbőrűek
fogságába estem, s menten
máglyát raknak és megsütnek. —

— Dehogy sütlek, a sátramba
hívlak inkább, látod, ott van.
Ijedtségért kárpótlásul
neked adom legszebb tollam.

3. FŐZŐCSKÉZÉS

— Keverem meg kavarom,
lassú tűzön forralom,
teszek bele hajdinát,
téglaporból paprikát,
gyöngye gyömbérgyökeret,
szúrós szegfűszegeket,
só helyett sok homokot,
kolbász gyanánt somkórót.
Kicsi kezem neked gyúrta,
gyere, kóstold csak meg, Gyurka!
— Azt ajánlom, Gyöngyi mama,
az egészset vigyük haza.
Művészkedésed csodáit
megeszik majd a babáid.

4. DOKTOROSDI

Süvölt a szél, zivatar van.
— Ugye, jó itt a sátorban?
Gyere, játsszunk doktorosdit,
fordítsd csak ide a popsid.

Én vagyok a doktor bácsi,
injekciót adok, így ni... —
és a hegyes tövist Gyurka
Gyöngyi fenekébe szúrja.

— Jaj, jaj, elment a szép eszed?!
Nem is játszom többet veled.
Eriggy innen, szégyelld magad,
mától fogva örök harag!

5. CSÚFOLKODÁS

— Nem is vagy te kedves gyerek,
orrod szeplős, fejed kerek,
fogad csorba, füled kajla,

bugyuta vagy és matafla.
Mindenképpen rossz és rút vagy,
az a bajod, hogy fiú vagy...

— Te meg azt hiszed, hogy szép vagy?
Nebáncsvirág, szentfazék vagy!
Hajad csepű, égnek mered,
két mérges darázs a szemed,
orrod pisze, és nem fitos,
egyáltalán nem vagy csinos.

6. BÁNKÓDÁS

Gyöngyi a haragot tartja.
Gyurkának is tart haragja,
de nem bírja már sokáig,
társa után nagyon vágyik.

„Hej, te Gyöngyi, kicsi Gyöngyi,
haragod nagy, bár te csöppnyi.
Mért is mondtam neked olyat,
hogy a szemed... meg a hajad...?”

Fitos orrod olyan édes,
mint a rétes, mint a béles...
Nélküled én nem élhetek,
talán világgá is megyek.”

7. ENGESZTELEÉS

De mielőtt útra kelne,
elsétál az öreg tölgyhöz,
ahol eddig Gyöngyikével
annyi kedves órát töltött.

Hát ott kit lát? Barátnőjét,
aki úgy tesz, hogy nem látja
Gyurkát, bár a találkozást
lelke mélyén alig várta.

Gyurka persze odaszalad:
— Kicsi Gyöngyi, hogyha lehet,
ne haragudj, s emeld reám
azt a csillagfényű szemed.

Amióta összevesztünk,
mind e találkozást várom.
Gyere, Gyöngyi, béküljünk ki. —
Szól a kislány: — Hát... nem bánom.

8. FAGYLALTOZÁS

— Van most éppen egy kis pénzem,
javasolok hát valamit:
békepipa helyett inkább
fogyasszunk el egy-egy fagyit.

Gyurka szavát tett követte,
nyomban a városba mentek,
a három gömb fagyalt után
tortaszeletet is ettek.

Szent volt már a béke, csakhogy
elválás előtt a sarkon
Gyöngyi így szólt: — Jaj, úgy érzem,
megfájdult a gyomrom-torkom.

9. BETEGLÁTOGATÁS

Gyomorrontás, torokfájás,
persze hogy ez lett a vége.
Gyurka beteglátogatni
Gyöngyi szobájába lép be.

Közben buzgón magyarázza:
— Tetszik tudni, itt senki más,
legeslegkevésbé Gyöngyi,
csakis én vagyok a hibás.

Én hívtam el fagyaltozni,
talán nem volt friss a torta... —
A kislány mamája nézi
és hallgatja mosolyogva.

— No de hiszen te is ettél... —
— Tetszik tudni, kérem szépen,
nekem a vasszög sem árt meg —
mondja Gyurka nagy szerényen.

— Majd Gyöngyike is meggyógyul,
hamar eltelik az egy hét,
s mehetek megint játszani.
Gyöngyi szól: — Én máris mennék.

10. GALAMBÁSZAT

Padlásan a félhomályban
lépegetnek ketten,
néhány galamb a jöttükre
levegőbe rebben.

Galambokat tart idefönn
a kisfiú apja,
s Gyurka dolga, hogy e népet
ettesse, itassa.

Nagyban tart a burukkolás,
turbékolás, bűgás,
egy hófehér tollú örvös
közöttük a primás.

Mozgalmas ám itt az élet
a szűrt fényű dúcban,
egyik költ, a másik sétál,
amaz égre hussan.

Ők egy résen át követik
szabad röptésüket,
tág szemüket kápráztatja
a lágy ködű kék ég.

Leülnek egy gerendára
a békés melegben.
Gyurka így szól: — Gyöngyi, oly jó
itt a közeledben.

11. ÁBRÁNDOZÁS

— Ha szállhatnék, mint a galamb,
veled messze, messze
elrepülnék, egy lakatlan
gyönyörű szigetre.

Építenék neked kunyhót,
vadásznék, halásznék,
banánért és datolyáért
magas fára másznék.

Nyilat, lándzsát készítenék,
vadat csalnék törbe,
amit hoznék, beletennéd
egy nagy serpenyőbe.

A lakatlan zöld szigetnek
királynője volnál,
én meg mindent teljesítnék,
amit parancsolnál.

Mint egy ékes drágakövet,
úgy őrizgetnélek.

Eljönnél...? — Ha szárnyam volna,
elrepülnék véled.

No de, Gyurka, elfeledted,
hogyma utoljára
játszhattunk itt? Holnap reggel
megyünk iskolába.

12. BECSENGETÉS

Ősz eleji utcán
szikráznak a fények.
Gyurka Gyöngyikével
kézen fogva lépked.

Játékuknak vége,
mennek iskolába,
sok füzetrel, könyvvel
van tele a táska.

A szemük, a szívük,
az is tele fényvel,
emlékkel, jókedvvel,
nyári nevetéssel.

Ama rögzös utat
szintén együtt járják,
együtt hódítják meg
a tudomány várát.

Bölöni Domokos

Szívünk vígsággal

Áronka gumicsizmát kért volna az angyaltól. Kért volna, mert levelet nem írhatott, nem maradt cigarettapapírnak való sem a háznál. A falut hatalmas latyak fojtogatta, csak a nagy és erős emberek járhattak a felázott, kátyús úton, meg a szíjas kis parasztasszonyok, akik ügyesen a kerítések mentén tapicskolva kerültek el a lábbelit oly igen marasztaló sár sűrűjét.

Ha hoz az angyal egy pár fényes szárú gumicsizmát, akkor Áronka összefog két barátjával, Józsikával és Ferikével, és a szentestén elmennek kántálni. De próbát sem tudnak tartani, mivel Józsika belevágódott egy pocsolyába, és nagyon meghűlt, az ágyat nyomta, Ferike pedig fát hordott a nagyobb testvéreivel, éppen az udvarukon zúgott bőszen a favágógép. Azt is két cudar ökörrrel kellett odavontatni.

Sírdogált hát Áronka a kemence mellett, a háromlábú széken, melyet, míg élt, Apó használt, de mióta kiköltözött a Csereerdő alá, a tölgyek tövébe, a kisgyerekekre maradt. Egyszer csak kopognak az ajtón, s hát ki jön hozzájuk, éppen a keresztapja. Hozott egy kis tejet s két piros almát.

— Hát te? — kapta ölbe Áronkát. — Te miért gunnyasztasz itt, mint valami bánatmadár?

A gyerek helyett édesanyja panaszkolta el, hogy né, már iskolába sem tudja adni, mert az angyalnak nem írhat levelet, hiszen nincs papír, s ceruza helyett is csak egy ácsplajbász porosodik a vakablakban.

— Aztán az énekeket tudod-e? — kérdezte a Kereszt.

— Hát azokat úgy nagyjából igen, de nincsenek összepróbálva — hüppögte a kisfiú.

— No, hát arról tehetünk — kacagott a Kereszt. — Majd este érted jövök, s átviszlek a hátamon Vargákhoz, Ferikékhez, annak erőt papos az anyja, mindjárt dalárdát csinál belőletek.

Hogy, hogy nem, estére már jobban lett Józsika is, szőke arcából nevetős kék szeme úgy villant ki, mintha nem is csak a falubéli rokonságot, hanem az egész világot meg akarná énekelni, Betlehemtől Istensegítsen keresztül Budapestig s tova né, Tokióig, s még tán egy kicsit tovább is egy bakarasszal.

Ferike eddig is egy kicsit kancsi volt, de most a boldogságtól annyira elkezdett bandzsítani, azt hinnéd, valaki járkál a háta mögött.

Hát Vargáné, az aztán tényleg csengő hangú asszony — úgy muzsikált a szája, hogy csak nézték, nem lóg-e ki belőle valamiféle orgonasíp vagy furulya is. A három gyermek hamar összeszokott, hiába ugratták őket a felnőttek, hogy az nem úgy

van, hogy „A próféták elhallgattak, Krisztus a testben eljött”, hanem úgy, hogy „A próféták elhallgattak, s a patakon lefutottak”. És az sem úgy van, hogy „Szívünk vígsággal ma bé-tótt”, mert annak az égvilágán semmi, de semmi értelme nincsen, hanem úgy szól eredetiben, hogy „Szívünk vígság, alma-béfótt”, az pedig igazi téli csemege, még a cinegének is —, ők éppen úgy énekelték, ahogy Varga Annus néni mézes hangján előénekelte a dal mindenik sorát. Lett siker, mert a kántáló-próba végén valóban kaptak finom almalevet, gyöngén megcukrosítva, mázas korondi csiporban.

Hanem az angyallal mégsem sikerült beszédbe vagy üzenetbe vegyülni. Az biztosan el is kerüli a falut, a mélységes sártenger miatt. Jól is nézne ki a fehér slafrakja abban a szürkés-fekete disznópocsban.

Úgyhogy az ünnep szombatja mindhármuknál bánattal telt. Józsikának felment a láza, s azért sírdogált; Ferikének meg kellett volna talpalni a bakancsát, de Batyus Jóska bá, az öreg suszter azt mondta Vargánének, hogy fogja az egészet, itt van né, ad hozzá egy Falvak Dolgozó Népét is, egy újságot, csomagolja belé, s hazafelé vesse a Vaddisznók patakába, mert oda, s nem gyermeki lábra való.

De aztán valahogy elboronálta az Isten a bajokat. Nem lehetett könnyű dolga, hiszen a világon csak minden századik ember él úgy, ahogy; a többi bizony nélkülöz. Áronkának csak elnyílt a szeme, amikor csengőszót hallott a tornác felől, s mikor kilépett, hát egy pár valódi görbe falábat talált szíjakkal átkötözve. Angyalnak persze híre-pora. Nosza fel is próbálta, passzentre találtak, le sem is akarta dobni őket, a frissen tapasztott ház földjét végiglukasztotta, mert a faláb tövében csokros szeg volt, vaskarikával. Nyakon kellett legyinteni a lurkót, hogy föl ne szántsa örömében a pitvart.

Nosza föl a falábra, s el Ferikéhez az örömhírrrel. Hiszen neki már van mivel menni kántálni. Ferikének régebbtől is volt ilyen járműve; végül Vargané addig rimázkodott Batyus Jóska bának, míg az öreg mégis meghegesztette valahogy a kis bakancsokat. Így már ketten cubikkoltak az utca közepi latyakban Józsikához. Aki erre az öröme egyből lábra kapott, meg persze falábra is.

És alig osont be az alkony a faluszéli házak közé, a kis trió máris felkerekedett. — Megszületett Megváltója az egész világnak! — adták hírül minden második-harmadik háznál. Tévedésből még a Vargáék haragosához is bementek, ott pedig Kajla Katica, aki mindenkitől féltette az urát, azt válaszolta a szíves köszöntésre, hogy „Nőjön nagyot anyátoknak a füle!” — s nem adott semmit.

Ettől eltekintve azonban semmi sem zavarta kántálásukat. Tíz óra tájban összetalálkoztak a felnőtt kántálókkal, azok úgy berezeltek, mikor kézilámpásuk rávillant az út közepén gólyalábon művészkedő három manóra, hogy a kántornak elment a hangja, nem is tudta elkezdni a soros háznál a Dicsőséget, míg ki nem adtak a háziak egy pohár rabvallató nova bort.

A szereplés sikerrel járt, a pénzt, amit adományba kaptak, testvériesen elosztották, mindegyikük tizenöt lej negyven banit vihetett haza. Otthon takaros kis karácsonyfa várta őket, Ferinek új bakancsot, Józsikának egy téli gyapjúpulóvert, Áronkának — vadonatúj gumicsizmát hozott. A karácsonyfa mellett pedig ott üldögélt egy pohár bor mellett Kereszt', aki azokat a takaros falábakat a lurkónak oly hirtelen megfaragta.

A fa alatt világító forgács-bölcsőben Kukoricacsó-Jézuska aludta édes álmát.

A bárány neve

Egyik esztendőben szibériás zord tél mordult ránk, recsegett a levegő, mint Szarajevóban a baj, riadtan öltözött menyasszonynak az ősz módjába kényeztetett táj, fáink gémbereften siratóztak, mint a lány, aki erőszaktevőjét fogadja férjül, gyantát könnyezett még a csűr deszkája is. Kutyámmal játszodoztam a kertben, omlott a hó, sűrűn pillogtatott, mint a szomszéd, mikor ellopta a malacunkat. A csűrfiához ragasztott akolból, ebből a szárnyékszerű építményből, melynek deszkaréseit télire szalmatörekkel kevert trágyával vagy lerágott kórézsúppal „szigeteltük le”, és amely a juhok mellett tyúknak, disznónak is menhelyül szolgált, éppen a szenteste hajnalán: egészen furcsa bőgést hallott a nagyapám, aki akkor is hajnalban ébredt, amikor ennek már semmi értelme nem volt, hiszen régóta nem kérődött már téhen az istállóban. De a juhokhoz mindig kiment, hosszú csepűgatyájára rántotta feslett cájgnadrágját; és én arra virradtam, hogy született egy kisbárányunk.

A kutyámmal tárgyaltuk meg a dolgot, így ő lett a társam a keresztkomaságban. Nagyapám csökött jobb karjára vette a szekercét, és elment „valamerre”, a kisbárányt az ajtó kirágott részén lesegettük, rázta a farkát, úgy szopta az anyját, mintha normázna a kollektív gazdaságban. A Vitéz pedig morgott valamit, amiből azt kottázhattam le, hogy ez a bárány nem akárki. Azonnal megállapítottuk: fiú! Vagyis berbécs.

Nagyapa késő délutánra került elő valami csenevész fenyőágakkal. Ezekből tákoltuk össze a karácsonyfát. Az öreg szót sem szólt arról, hogy megverték. A fát a Botos erdő közepében, a mi tagunkban vágta ki, de az irtás alján már várták, és megfosztották a fától. A friss hóval mosta le arcát, orráról a vért, összeszedte, amit azok meghagytak a szakszerűen letisztított csemetéből, aztán hazavánszorgott valahogy.

Estére lehozta egykori deszka-bölcsőmet a padlásról, abba tettük a kisbárányt. Csengő volt a nyakán, a kisebbik. A nagyobbikkal Keresztapám csöngetett az ablak alatt, aztán bejött, zsebében egy kiszáradt mézeskaláccsal és két almával. De a mi rögtönzött fánkon volt azért arany dió és mogyoró is, igazi. És a kekszet én

---

---

vágtam ki különböző formákra, melyek között nemcsak csillag volt, hanem pereg alakú és oroszlán formájú is. A szaloncukrot a nagyanyám főzte. És amikor megjöttek a kántálók, egy részük röhögött, a többi pedig meghatódott, hogy ott bóg a karácsonyfa alatt a kisbárány. Az a rész, amelyik nem csúfolt bennünket, bekopogott, megittak egy-egy pohár bort, és elfújták a Prófétákat is. De a bárány titkát nem tudták meg soha, egyedül Keresztapámnak árultam el, aki lefekvés előtt az ölébe vett, búcsúképpen halántékomhoz dörzsölte borotváltan is szúrós arcát.

— A kisberbécs neve — súgtam fülébe bizalmasan: — Jézus.

Két alma

— Édua, van tíz lejed? — A kisfiú lesütött szemmel kérdez. A szőnyegen játszik, tornyot rak, aztán váratlanul effélékkel áll elő. Édua huszonéves lány, mikor víz alá tartották a gyereket, ő meg a barátja voltak a másod-keresztszülők. Ármin ötéves, gyakran jön látogatóba. Nem szokott effélét kérdezni. Most meg egyfolytában csak nyaggatja.

— Édua, van tíz lejed?

— Mire kell az neked, Árminka?

— Csak.

— Ha nem mondod meg, nem adok.

— Gyűjtöm.

— Mire?

— Muntenbájkra.

— Nem tudod, hogy ez koldulás?

— Mi?

— Hát hogy pénzt kérsz, de cserébe nem adsz semmit.

— Neked adom a kenderautómat.

— Nem csereberéről van szó, Árminka.

— Hát akkor mit tegyek, hogy adj tíz lejt?

— Hát, mondjuk, dolgozz valamit.

Közbeszól a nagyfi.

— Kisgyereket dolgoztatnál...

Édua sávot vált.

— Tudod, mit: rajzolj!

— Jó. Lerajzolom magamat a kerékpáron, jó lesz?

A rajz rekordidő alatt készül el. Árminka olyan gépet vetett a papírra, amilyen a kerékpár őse lehetett, akkora a kereke és olyan magasan ül rajta, hogy Édua megkérdi:

— Ott fent milyen az idő?

— Ott? Szép. A hegyen, ahová éppen kirándulok, vár egy nagy tisztás, szedek Anyának virágot.

Nevetnek. Aztán megjön az édesanya, és viszi is a fiát. Árminka minden bolt előtt megáll, cibálja az anyuka kezét, az pedig pironkodik, mert a gyerek képes lehúzni az orcájáról a bőrt. A múltkor is: nem odalép az árushoz, és kér egy fél gerezd banánt?

— Fél gerezdet nem adunk — közli a néni. Árminka elszontyolodik.

— Nincs több pénzünk — sóhajt lemondóan. — Sem Anyának, sem nekem. Tudod, Anya most nem dolgozik, mert nevelnie kell engem és Zsófikát. Zsófica ilyen kicsi még, ni. És Apát hazaküldték a gyárból, mert még fiatal, találhat magának állást az életben. Az idősebbek nyugdíjba mennek, Apa hirdetést olvas. Szerinted ez igazságos? Mért nem adsz fél gerezd banánt!

A néni odaadja az egész gerezdet, Árminka boldogan fut Anyához, az pedig napszemüveget tesz, hogy ne lássák kivörösödő szemét.

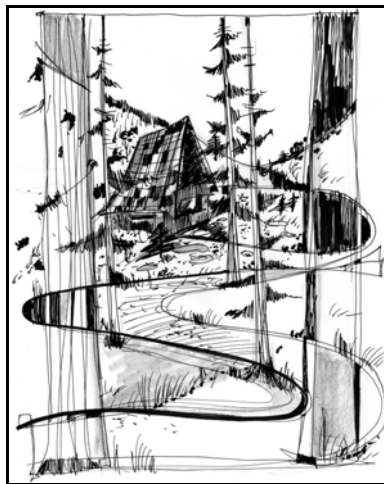
— Anya, veszel valamit? — nyúzza most is anyukáját Árminka. Az utcai zöld- és gyümölcsárus előtt haladnak el.

— Nem veszünk semmit, mert megfájdul a hasikád — hárítja el Anya.

— Azért nem veszel semmit, mert megint nincs pénzed? — áll szembe a gyerek. A fiatalasszony nagyot nyel.

— Azért. Annyi pénzünk van, hogy tejet és kenyeret vegyünk — feleli. És mennének is tovább, most Árminka sem huzakodik, már-már eléri a szemaforot, amikor váratlanul kirántja kezét, odasiet az árushoz, és az Éduától kapott pénzt kivágja a pultra.

— Kérek két almát. Egyet nekem, és egyet Anyának! De piros legyen, és ép ott belül, mert ha romlott, azonnal reklamálok!

Péter Katalin: Kunyhó a Hargitán

P. Buzogány Árpád

Tavaszi ébredés

Felhő bolydul,
szellő fordul,
Süni Zsóka
gyomra kordul.

Száraz haraszt
már nem maraszt,
fű hirdeti
rég a tavaszt.

Tavaly őszi fűszálat,
levéltelen, vékony ágat
— derékajból ha ráragadt —
tüskéiből kipiszkálgat.

Langyos napfény bontott
enyhe zöld, friss lombot,
tavaszillat kicsalogat
hangyát, méhet, dongót.

Csodálatos meleg
ez az egész berek!
Hogyha én ezt tudtam volna,
hamarább felkelek.

Miután a gyomra tele,
tudjátok, mi történt velem?
Kifeküdt a fényre,
elnyújtózott végre.

Tüskéinek tetején
fény sugar viháncolt,
buksi fején s orra hegyén
tarka lepke táncolt!

Hol lakik a meleg?

Hol lakik a meleg vajon?
Ághegyen? Az égben?
Soha ki nem találhatok:
nagyapó zsebében.

Hogyha megfázik a fülem,
piros lesz az orrom,
a jó meleg tenyerével
melegíti, forrón,

de nem láttam, honnan veszi
hozzá a meleget,
most már tudom, kabátzsebből
húz elő eleget.

Szabni és varrni

Kék szemű, selypítő,
szőke legényke Barni,
aki arra adta a fejét,
hogy tanuljon meg varrni.

Édesanyjától is ezt látja,
na meg a nagymamától,
cérnát és tűt venni kezébe
ezért is olyan bátor.

Ide meg oda hajlik,
csintalan a cérna vége.
Abba a vékonyka tűbe
be tudja fűzni végre?

És még bogot is kötni
a cérna végére —
az már pontot is tett
a kis legény türelmére.

Túbe fűzött cérnával
s ollóval a kezében
ott állt a szoba közepén
egyedül, munkára készen,

csak varrni valót találta
végre-valahára!
Az ollóval arasznyi hasadást
műtött a nadrágjára...

Csillagok birodal- mában

A csillagok mögött
vajon mi lehet?
Minek tartogatják
ott azt a helyet?

Lakik ott valaki,
tündér vagy törpe,
ki nappal elbújik
a nagy felhőkbe?

Ha felkapaszkodunk
magas csúcsokra,
jobban látszik majd
csillagok bokra?

Hová lesz a csillag
minden hajnalon,
kié ez a csodás
égbirodalom?

Egy egérkéről

Ismertem ott nálunkfelé
egy parányi egeret.
Ügyes fiú, a szomszédok
úgy hívták: Serény Elek.

Nem tudtam, az egereknek
miért van ilyen nevük...
Elmondták, miképpen nyerte
egy versenyen Elekünk.

Kezdő versenyszám: szaladás,
második: lyukba mászni.
Első lett a mi Elekünk —
bizony ő nem akárkí!

Utolsó versenyszám: fél arasz
illatos, száraz sajtot
aki hamarabb kettérág,
az lesz az egérbajnok.

Bátor és erős legények
álltak oda a rajthoz.
Köztük persze a kis Elek,
mert szereti ám a sajtot.

Indult a verseny. A kis Elek
vitézül nekivágott,
perc alatt belőle csupán a
farka vége ha látszott.

Így lett a kis Elek
sajtrágó egérbajnok.
A sok taps mellé jutalmul
kapott egy hatalmas sajtot.

Attól kezdve csak nótázott,
fütyült, ha unta az éneket,
süttette hasát a nappal
s napszámban nézte a kék eget.

Látja ám egyszer Elekünk:
apró lett a sajtdarab.
Hű, a nemjóját — így kiált,
jövő hétre nem marad!

Úgy döntött: a maradékot
télire el kell tenni.
De mindegyre lerágott belőle,
így aztán nem maradt semmi.

Történt aztán, hogy őszire,
úgy november eleje táján
átlátszottak már a bordái
azon a vékonyka háján.

Búza az egérlakásban
nincsen bizony egy szemnyi.
Kutya dolog üres hasú
sajtrágó bajnoknak lenni.

Ülnek a szomszédokkal, serényen
törlik a kis fejüket.
Estére Elek a naptárból
kirágta a nagybetűket.

Semmi ennivaló — nyöszörgött,
bár lenne fél fogamra.
És másnap beiratkozott...
szalmarágó tanfolyamra!

Nagymama rendre tanítja Petit

Ezt nem szabad, azt ne tedd,
azt meg el nem veheted!
Ide állj már! Hova mész?
Most meg a szemembe nézz!

Hozd a széket! Vidd arrébb!
Ez a gyermek hova lép?
Tedd le a tűt! Hozd ide!
Mozogjál már ízibe!

Hideg a víz, ne igyál!
Ügyes gyermek mind így jár.
Vesd le már a kabátod!
Ne lépjél rá, nem látod?

Hol a sapka? Hol a sál?
Neked aztán nincs határ...
Vedd a kezéd! Edd meg ezt!
A nemjóját, már ne kezd!

Honnan hoztad? Merre mész?
Megérteni de nehéz...
Ne mozogj, ne billegjen!
Hallottad már? Csend legyen!

László László

Történeti mondák

A vérszerződés (Árpád fejedelemmé választása)

Amikor Álmos fejedelem megöregedett, és már nem volt alkalmas az uralkodásra, a magyarok hét törzsének hét vezére Álmos fiát, Árpádot emelte pajzsra és vitte körbe a harcosok között, mondván, hogy Árpád fejedelem a hét magyar törzs vezére.

A hét vezér karját megvágva vérét aranyserlegbe csorgatta. Utolsónak, hetediknek Árpád is ugyanúgy tett. Majd a vezérek közül a legidősebb megeskette őket, hogy Árpádnak engedelmes és hűséges emberei lesznek, s aki elárulná, annak közösen vérét ontják. Arra is fogadalmat tettek, hogy utódaikra is kötelező ez az eskü. Ezek után mind a hét vezér ivott egy-egy cseppet a serlegben összekeveredett vérből, ami azt jelentette, hogy ők ettől fogva vértestvérek lettek, s a vezetésük alatt álló magyar törzsek egy népet, egy nemzetet alkotnak.

Árpád vezetésével a magyarok bevonultak a Kárpát-medencébe, birtokba véve Attila király egykori országát. Az Árpád vezette honfoglalás 895-ben történt.

Megjegyzés: 1. A hagyomány szerint a hét magyar törzsfőnök, a hét vezér neve: Árpád, Előd, Ond, Kont, Huba, Tas és Töhötöm. 2. Van olyan változata is a történetnek, amely szerint a vérszerződést még Álmos kötötte meg, másik hat vezérral.

A fehér lóért vett ország

(A Szvatoplukkal kötött vásár.)

A magyarok Árpád vezetésével új hazát szereznek.)

Amikor Árpád fejedelem népével megérkezett Attila király hajdani országának határára, megtudta, hogy Szvatopluk fejedelem birtokolja azt. Követet küldött, hogy szemlélje meg az országot és nézze meg, milyen emberek lakják. A követ neve Kusid volt, ő látta először, hogy az ország folyókban gazdag, legelői kövérek.

Kusid jelentkezett Szvatopluk fejedelemmel, üdvözölte őt a magyarok nevében és közölte, hogy népe meg szeretne telepedni e gazdag országban. A fejedelem azt hitte, hogy a magyarok azért akarnak bejönni, hogy az ő földjét megdolgozzák, ezért örömmel fogadta az ajánlatot. Visszaindulása előtt a követ megtöltötte kulacsát a Duna vizével, vitt magával füvet is és földet is mutatóba, hogy megmutassa a magyaroknak az ország gazdaságát.

A magyarok örültek annak, amit Kusidtól hallottak az ország gazdagságáról, és az általa hozott víznek, fűnek és földnek. Szvatopluknak küldtek a magyarok egy szép fehér lovat, aranyozott nyereggel és arany kötőfékkal. Szvatopluk is örült az ajándéknak és cserébe Kusid kért tőle földet, fűvet és vizet. Az bele is egyezett, hogy bármennyi földet, fűvet és vizet kapjanak a magyarok.

A követ ismét visszatért övéihez, akik Árpád vezetésével be is vonultak az országba, de nem mint vendégek, hanem mint jogos tulajdonosok, úgy is mint Attila örökösei. Ezután felszólították Szvatoplukot, hogy immár hagyja el az országot, mert ez nem az ő birtoka: a földért a lovat, a fűért a kötőféket, a vízért pedig a nyeret adták cserébe.

Szvatopluk dühében a fehér lovat agyon akarta veretni, a kötőféket a fűbe dobni, s a nyeret a Dunába. A magyarok követe azonnal figyelmeztette, hogy hiába tenné mindezt, ezzel is csak a magyarok járnának jól: az arany kötőféket ők találnák meg, a lovat az ő kutyáik falnák fel, miként a nyereg is az ő kezükbe kerülne, mert a magyarok birtokolják a földet, fűvet és vizet. Szvatopluk ekkor se-reget gyűjtött, hogy ellenálljon, de a Duna mellett az Árpád vezetésével harcoló magyarok győzelmet arattak felette. Szvatopluk megpróbált elmenekülni, de a magyarok elől futva a Dunába fulladt.

Igy szerzett népének országot Árpád, a magyarok fejedelme egy fehér lóért és a lószerszámokért. Ezzel a magyarság végleges hazát foglalt magának, amelynek első uralkodója Árpád volt, akit halála után leszármazottai követtek az uralkodásban.

Árpád — magyar fejedelem (kb. 845–907), az ő vezetésével vitték végbe a magyar törzsek 895-ben a honfoglalást, a Kárpát-medence (a későbbi történelmi Magyarország) megszerzését. Utódai 1301-ig uralkodtak Magyarországon.

Szvatopluk — morva fejedelem, aki 894-ben bekövetkezett haláláig birtokolta a Kárpát-medence egy részét. (A valóságban Árpádék Szvatopluk fiait győzték le.)

Lehel kürtje

(Magyar vereség 955-ben, Konrád és Lehel halála)

Jászberényben találtak egy csontból készült kürtöt, amelyről azt vélik, hogy Lehel kürtje. Erről szól ez a történet.

Megtelepedésük után a magyarok zsákmányszerző hadjáratokat indítottak közelebbi és távolabbi országok ellen. Az akkori Európa sok népe így imádkozott: „A magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket.” Néhány évtized után azonban a magyarok harcmodorát kezdték kiismerni, s még az is előfordult, hogy a portyázó magyarok vereséget szenvedtek vagy vezérestől, seregestől odavesztek.

955-ben a magyarok Lehel és Bulcsú vezérek irányításával német földön portyáztak, és Augsburg mellett igen erős ellenállásba ütköztek. A német város vezetője, Ulrik püspök követeket küldött uralkodójához, Konrád császárhoz, hogy itt az alkalom

---

---

a magyarok legyőzésére. S valóban a császár által küldött segítséggel a magyarokat a közeli Lech folyónál megszorították, sok magyar veszett a folyóba. A kalandozó magyarok először szenvedtek ilyen súlyos vereséget.

Az életben maradt magyarokat vezetőikkel együtt elfogták és Konrád császár elé állították. A császár Lehel és Bulcsú vezérektől megkérdezte, hogy miért támadják, fosztogatják a keresztény népeket? A magyarok vezérei erre azt felelték, hogy Isten bünteti a keresztényeket a magyarok által.

A császár ezek után elrendelte, hogy a foglyul ejtett magyarokat végezzék ki. A vezéreknek azt mondta nagy kegyesen, hogy teljesíti utolsó kívánságukat.

Lehel vezér utolsó kívánsága az volt, hogy még egyszer belefújhasson kedves harci kürtjébe. Amikor visszakapta a kürtjét, egy olyan keserves nótát fújt el rajta, hogy még az ellenséges katonák is könnyezni kezdtek. A kürtölés befejeztével Lehel a kürtjével főbe vágta a császárt, hogy az abban a pillanatban meg is halt. Lehel így kiáltott: „Szolgám leszel, Konrád, a másvilágon!” Azután hozzátette: „Most már vihetek a vesztőhelyre!” (A korabeli magyarok hite szerint minden megölt ellenfél a győztest szolgálja a másvilágon.)

Lehelt és Bulcsút ki is végezték, akárcsak a többi magyar foglyot. A magyarok ebből a szerencsétlen esetből tanulva nem indítottak több kalandozó, zsákmányszerző hadjáratot nyugati irányba. A jászberényi kürtön van is egy repedés, amely akkor keletkezhetett, amikor Lehel a kürtjével főbe verte a német császárt.

Jászberény — város Szolnok megyében, a jászok Berény székének egykori központja. Jászi múzeuma őrzi Lehel kürtjét.

Kalandozások — a honfoglalás után a magyar törzsfőnökök közel ötven zsákmányszerző hadjáratot szerveztek, amelyek során eljutottak olasz, német, francia, svájci, bizánci, spanyol stb. területekre. Nyugat felé a 955-ös hadjárat volt az utolsó, Bizánc ellen (dél-délkeletre) 970-ben szervezték az utolsó portyázó hadjáratot.

Konrád — több német király és császár neve. A magyarok 955-ös augsburgi legyőzője valójában nem Konrád volt, hanem I. Ottó német király, később császár.

Lehel — magyar törzsfőnök, vezér (Lél néven is szerepel)

Botond vitéz párviadala az óriással

(Hadjárat Bizánc ellen, a görög óriás legyőzése)

A 955-ös németországi vereség után pár esztendővel a magyarok — Taksony fejedelem idejében — Bulgária és Bizánc ellen vezettek hadjáratot. A magyar sereg elérkezett a császárváros, Konstantinápoly falai alá, ahol ez az eset történt.

A görögök császára, a bizánci császár kiküldte a magyarok elé legerősebb emberét, egy valóságos óriást azzal az üzenettel, hogy a magyarok közül két ember birkózzon meg az óriással. Ha a görög győz, akkor a magyarok vonuljanak vissza, térjenek haza. Ha viszont a magyarok győznének, akkor a bizánciak vállalják, hogy adót fognak fizetni a magyaroknak.

A görög óriás addig hengegett, ingerelve a magyarokat, mire a magyar táborból előállt egy zömök termetű vitéz, akinek Botond volt a neve.

Odament a városkapuhoz és buzogányával olyant vágott rá, hogy az ércből készült kapun akkora rés keletkezett, amelyen akár egy gyerek is átbújhatott.

Ezután Botond és a görög óriás birkózni kezdett egymással. A városbeliek, a császárral az élükön, mind kiálltak a falakra, onnan nézték a viadalt. A magyar sereg a falakon kívülről biztatta saját harcosát. A viadal egy darabig döntetlenre áll, de aztán Botond a görög óriást úgy a földhöz vágta, hogy az nyomban kilehelte a lelkét.

A konstantinápolyiak, élükön a császárral és császárnéval, szégyenkezve vonultak vissza. A császár megfizette a beígért adót, s a magyarok nagy dicsőséggel tértek haza.

Bizánc — hatalmas birodalom az ókor végén és a középkor elején, amely Európa, Ázsia és Észak-Afrika jelentős része fölött uralkodott.

Konstantinápoly — a Bizánci Birodalom hajdani fővárosa; amióta török fennhatóság alá került, Isztambul a neve. Ma is igen jelenős város Törökországban, nagyobbik fele Európában, a másik fele a tengerszoros túlsó partján van, Ázsiában.

Taksony — (kb. 930–971) magyar fejedelem, Árpád unokája és Géza apja

István koronát kap a pápától

(A pápa álma, István megkoronázása és uralkodása)

997-ben István — Géza fejedelem és Sarolta fia — apja örökébe lépett és ő lett a magyarok fejedelme. Egyik rokona azonban, Koppány nem akarta elismerni, ezért István fegyverrel legyőzte Koppányt.

István a kereszténység felvételére biztatta népét. Aki jószántából nem akarta elhagyni a pogány hitet, azt erőszakkal térítette meg. Néhány év után István elérkezettnek látta az időt, hogy a többi európai uralkodóhoz hasonlóan, ő is királyi koronát kérjen a római pápától. Ezért elküldte Asztrik apátot Rómába a pápához.

Ugyancsak ebben az időben a lengyelek fejedelme is követet küldött a pápához, hogy koronát kérjen a maga számára, miután saját népét a keresztény hitre térítette. II. Szilveszter pápa el is készítette a lengyel fejedelem számára a koronát, amikor különös álmot látott. Álmában megjelent egy angyal és közölte a pápával, hogy a koronát ne adja a lengyel fejedelemnek, mert másnap egy más ország fejedelemének a követsége fog koronát kérni és annak küldje el, áldásával együtt.

Az álom beteljesedett másnap: Asztrik apát jelentkezett, hogy uralkodója, István számára koronát kérjen. A pápa álmára hallgatva, elküldte a koronát Magyarországra és beleegyezését adta, hogy Istvánt királlyá koronázzák.

Asztrik elhozta a koronát, amellyel az 1000. év karácsonyán Esztergomban Istvánt megkoronázták. A magyarok első királya 38 éven keresztül bölcsen kormányozta országát. Neki köszönhető, hogy a magyarok keleti népből európai és keresztény néppé vált. István király utódait is a pápától kapott koronával koronázták meg.

Géza — (kb. 940–997) magyar fejedelem, István király apja. Még Géza kezdeményezi a magyarok megkeresztelkedését, de ő nem vált még igazi kereszténnyé.

István — I. vagy Szent István (997–1038) idejében tértek keresztény hitre a magyarok. István szervezte meg a magyar államot.

Szent Gellért püspök

(Gellért Magyarországra érkezése, egyházi tevékenysége és halála)

Gellért olasz földön született. Szent István király uralkodása idején jött Magyarországra mint Szentföldre készülő zarándok. István óhajának engedve, nem utazott tovább Jeruzsálem felé, hanem Magyarországon maradt, hogy segítsen a kereszténység terjesztésében és az egyházi szervezet kialakításában.

Egy darabig a Bakonyban élt mint remete. Később Imre herceg, a trónörökös nevelője volt. Csanádon, a Maros alsó folyásánál püspökséget szervezett. István király megbízható tanácsadója és segítőtársa volt mindvégig.

István király halála után Gellért püspök tovább folytatta egyházi tevékenységét. Amikor kitört a pogánylázadás, s a Vata vezette pogány magyarok mindenkít, aki keresztény volt s a kezük közé került, megöltek, Gellért püspök Székesfehérvárról Budára jött. Itt több paptársával együtt a pogányok kezébe került. A lázadó pogányok megkövezték a papokat, az imába merült püspököt letaszították egy magas szikláról. Ott vesztette életét a jeles püspök.

A keresztény magyarság az egész keresztény világgal együtt szentként tisztelte Gellért püspököt. Azt a magaslatot pedig, ahonnan a halálba taszították, ma is Gellért-hegynek hívják.

Remete — a világról lemondó, a természetbe visszahúzódó ember, aki imádkozással tölti életét

Szent Gellért — (kb. 980–1046) velencei származású Benedek-rendi apát; élete utolsó két évtizedét élte Magyarországon. Ő alapította István király megbízásából a Csanádi Püspökséget. Vértanúhalála emlékére róla nevezték el a Kelenhegyet Gellért-hegynek.

Vata — Békés környékéről származó törzsfő, az 1046-os pogánylázadás vezetője

Zarándok — Jézus születési helyét, vagy valamely szent helyet rendszerint gyalog fölkereső hívő

Búvár Kund

(Kund vitéz megmenti Pozsony várát)

István király jelentős utódai közül I. András volt az, aki ellenszegült a német császár magyarországi beavatkozásának. Henrik német császár nagy haddal tört Magyarországra és magával hozta András király egyik rokonát, akit a trónra akart ültetni.

A császári csapatok nyolc hétig ostromolták a Duna mellett fekvő Pozsony várát, amely Magyarország nyugati kapuja volt.

Ekkor Béla, a száműzött magyar herceg hazatért Magyarországra, hogy embe-reivel András királyt megsegítse. Volt Béla hercegnek egy derék katonája: Kund igen jó úszó volt, szeretett a víz alá merülni és sokáig ott maradni. Társai ezért Búvár Kundnak nevezték.

Béla herceg meghagyta Búvár Kundnak, hogy éjszaka, míg az ellenség alszik, fúrja ki a német hajók fenekét. Egyik éjszaka Búvár Kund a német hajókhoz úszott, és mindeniknek megfúrta a fenekét. Az egész hajóhad elsüllyedt és a né-metek a Dunába veszttek.

Másnap Henrik császár, látva a veszteségeket, letett arról, hogy tovább harcoljon a magyarok ellen és visszavonult saját birodalmába. Később ki is békült András ki-rállyal, és lányát hozzáadta a magyar király fiához, a trónörököshöz.

András is megbékélt rokonával, Béla herceggel, aki hűséges katonáját, Búvár Kundot jutalmazta meg illendő módon.

András — I. András magyar király (1046–1060) verte le a Vata vezette pogány-lázadást; III. Henrik német császár több támadását visszaverte.

Béla — András király öccse, magyar király I. Béla néven (1060–1063)

Henrik — III. Henrik német király és császár (1017–1056)

Korona és kard

(András király próbára teszi Béla herceget)

András király, amikor öreg volt már és beteg, attól félt, hogy ha meg találna halni, nehogy fia, Salamon helyett saját öccse, Béla herceg kerüljön a trónra. Ezért Salamont megkoronáztatta, de hogy még biztosabb legyen a dolgában, ki akarta próbálni öccse, Béla herceg hűségét is.

Maga elé rendelte Bélát, és választás elé állította. Eléje tette a kardot, ami a hercegi hatalom jelképe volt, és a koronát, a királyi hatalom szimbólumát.

Az udvaroncoknak ki volt adva parancsba, hogy ha Béla herceg a korona után nyúl, azonnal vágják le. Ha a kardot választja, akkor hagyják békén.

Béla herceg belépett a terembe, ahol a beteg király feküdt. Amint ránézett a koronára meg a kardra, az ispán halkán odasúgta Béla hercegnek, hogy ha kedves az élete, akkor csakis a kardot válassza.

Béla megijedt, és úgy tett, mintha habozna, majd a kardot választotta. És azt mondta: hogy ha már Salamont úgymint megkoronázták, akkor ő megalégszik a hercegi címmel.

András király halála után Béla fegyverrel szerezte meg a trónt, de nem sokáig uralkodhatott, végül Salamon lett a király.

Ispán — királyi tisztségviselő

Salamon — I. Salamon magyar király (1063–1074), I. András fia

---

Ráduly János

Még nem nyár

Február
még nem nyár,
jeges az út,
amin jár.
A nagyvilág
mást is vár:
kert ölen
hóvirág
nyílik már.

Hóvirágok

Hosszú útról, hideg télből
megjöttek a hóvirágok.
Gyöngé derekukra kötve
cipelik a hátizsákot.
Homlokukon üzenet:
— Itt van,
itt a kikelet!

Szőke barkaág

Hó, jég, tovatűnj,
napfény, bokrosodj,
te meg,
szőke barkaág,
lombosodj!

Gólya, kelepelj,
fecske, ficseregj,
te meg,
tavasz illata,
dicsekedj!

Lubickoljunk

Tarisznyányi,
akár zsáknyi
meleget hozz,
március,
hadd nevéssen
örömében
a picus.

Hajtsd rá fejed
a télviselt,
csak jót váró
szívünkre,
lubickoljunk
a fényedben
kedvünkre.

Akkora

Akkora most a telehold,
mint egy taligakerék,
súlya alatt meg is hajolt
már a csillagfürtös ég.
Akkorácska a fogyó hold,
mint egy kifli, bekapom,
avagy inkább, ezüst díszként,
a fülemre aggam.

Igaz április

Április vagyok,
kicsit már nagyos.
Azt mondogatják:
— Ni, a bolondos.

Egyik lábam tél,
 másik meg tavasz.
 Most még napfény gyúl,
 holnap már havaz.

De ha nem volnék
 ennyire hamis,
 sosem lehetnék
 igaz április.

Éjszaka

Hold az égen ezüsthényből
 gyöngyöt fűz,
 Morzsa kutyánk az udvaron
 patkányt űz.

Kémény szélén a bagoly
 így kiabál:
 — Virradatig én vagyok
 a kiskirály!

Virágbontó

Tonnaszámra süt a Nap.
 Madár csácsog: dalra kap.

Már a kertünk csupa fény,
 virágbontó költemény.

Lábujjhegyen

Lábujjhegyen ki matat?
 Szellő tévesztett utat.

Szélanyó sír: — Istenem,
 hol, merre van gyermekem?

Bátorsága

Csöpp, falásnyi kutyakölyök,
 félcipőmbé belefér.
 Hallod? Vakkant: bátorsága
 máris, máris égig ér.

Nagyon biztos a dolgában:
 — Igaz, kicsi vagyok még,
 néhány hónap, s úgy megnövök,
 négy-öt cipő sem elég.

Májust énekel

Cserebogár zümmög,
 májust énekel.
 Válaszként a dalra
 madár csivitel.

Szárnya nőtt a Napnak,
 fénye fellobog.
 Megjött a zöld remény,
 ajtónkon kopog.

Májusi hópihe

Május van, hópihe,
 hol jártál idáig?
 Meleg fényhullámban
 tapicskolsz bokáig.

Megkésett embernek
 sanyarú a bére:
 már nem ülhet föl az
 idő szekerére.

Csire Gabriella

A gonosz varázslat

Mese finn epikus ének nyomán

A finnugor nyelvcsaládhoz való tartozás, a nyelvi rokonság vetette meg a magyar és a finn nép barátságának alapját, tette közkinccsé a magyarság körében is a finnek nemzeti eposzát. A Kalevala az ősapától, Kalevtől származó nép régi küzdelmeiről és életformájáról szól. Az eseménysor a főszereplőkhöz kapcsolódó runók — verses elbeszélések — láncolata. A rangidős vén Vejnemöj-nen, Ilmarinen kovács, a fiatal férfi és Lemminkejnen, a veszélyt kereső ifjú harcos (valamint a fő cselekményszálhoz lazán kapcsolódó Kullervo, a bosszúálló szolga) tettei a Pohjolával vívott küzdelmekre irányulnak. Az eposzt pogánykori lírai kitérők — ráolvasások, varázsigék, népszokások leírása, eredetmondák stb. — tarkítják.

Az eposz Elias Lönnrot (1802–1884) nevéhez fűződik, aki körorvosként húsz éven át gyűjtötte Kelet-Karéliában, a finn népköltészet virágoskertjében az elveszett eposz anyagát. A páratlan

veszett eposz anyagát. A páratlan értékű folklórkincset szerkezeti egységbe foglalta, a különböző nyelvjárásokban lejegyzett és egységesített szövegeket pedig az irodalmi nyelv rangjára emelte. Két kiadás előzte meg a véglegesnek tekintett, 1849-ben napvilágot látott Kalevalát, amely ötven énekből és 22795 verssorból áll.

A Kalevalának a finn kiadásokon kívül mintegy 250 kiadását tartják számon, és 150-nél több különböző fordítását. Magyarul öt fordítása jelent meg. Hadd emeljük ki Vikár Béla korszerű tolmácsolását (1909). Az újabbak közül előkelő hely illeti meg az erdélyi Nagy Kálmán műfordítását, melyet Baász Imre látott el illusztrációkkal (Bukarest, 1972. Újrakiadása: Budapest, 1975).

Átdolgozásom, A gonosz varázslat az elrabolt tűz, Hold és Nap visszaszerzéséről szóló 47., 48. és 49. ének alapján készült.

Jól éltek Kalevalában. Roskadoztak a vízbe vetett hálók a halaktól. Hatalmas csordák bolyongtak a legelőkön. Esténként zene csendült. Az öreg dalnok kanteléjét hallgatták a halászok s a pásztorok. Dúsan terített asztal mellett vigadoztak Kalevala falvaiban.

Hamar eljutott Pohjolába is a jómód híre. Louhi, Északföld úrnője látni akarta, valóban olyan gondtalanul élnek a finnek, amint mondják, ezért madárrá változott, és Vejnemöjnenhez repült. Háza előtt ült az öreg dalnok, a kerti padon. Fúrge ujjakkal pengette szépen szóló kanteléjét. A vidáman csendülő hangszer és

az énekhang kicsalta házából a Holdat. Görbe nyírfaágra telepedett a kerek arcú, hogy közelebből hallgassa a zeneszót. A Nap is odahagyta palotáját, és egy sudár fenyőfa tetejére szállt. Onnan gyönyörködött a dalnok énekében.

Düh futotta el Észak Úrasszonyát, a madárrá változott Louhit a szétáradó öröm láttán. Rettentő haragjában fölragadta a Napot, lekapta a fáról a Holdat, majd elszelelt. Amint Pohjolába ért, a Napot vashegybe zárta el. Kőszikla foglya lett a Hold.

— Ne ragyogj többé, Nap! Hold, te se tündökölj! — rikácsolta a foghíjas, csúf banya. — Itt maradtok, elzárva a világtól, amíg ki nem hozlak benneteket kilenc ménnel! Nem szórtok több fényt Kalevalára.

Miután elrejtette a két fényes égitestet, Louhi megint Kalevalában termett, hogy a tüzet is elrabolja. Gonosz varázslata még a tűztől is megfosztotta a finnek. Mire megérkezett a reggel, Kalevala egyetlen kunyhójában sem lobogott a láng. Szürke hamu lett a parázsból. Égen-földön kihalt a fény.

Ukko, az égben lakó fenti isten nem értette, miért nem árasztja többé gyöngéd ezüstjét a Hold. De az aranysugarú Napra is hiába várt. Elindult hát, felkutatni az égitesteket. Ment, mendegélt a mennyek partján, de Napra, Holdra nem talált. No, ha eltűnt mind a kettő, annyi baj legyen! — legyintett Ukko. És elhatározta, hogy új Holdat és új Napot teremtsen.

A mindenható öregember szikrát csiholt a csillagkertben, és tündérlányra bízta a parányi szikrát, hogy nevelje föl.

Aranybölcsőben ringatta a szikrát a tündérlány. De a szikra úgy hánykolódott, fészkelődött, hogy zendült a bölcső, lehajolt az égbolt és könnyet záporoztak a fellegek. Hiába ringatta, babusgatta a tündérlány a szikrát. Hevesen pattant, és kiugrott kezéből a kis rakoncátlan. Átvillogott kilenc égen, és nagy hirtelen a földre hullt.

— Testvérem! Láttad az égből szakadt furcsa lángot? — kérdezte az öreg dalnok a kovácstól.

— Láttam bizony, Vejnemöjnen — válaszolta Ilmarinen. — Talán a Hold karikája vagy a Nap korongja vált le.

Nem sokat tanakodott a két dalia. Rögtön útra kelt, hogy az égből aláfutott szikrát megkeresse. Botorkált mezőn, kúszott sziklán, gázolt mocsárban, lucskos réten. Fénytelen folyón kelt át, csúszott jégen, elesett, fölállt a két testvér, majd ismét útra kelt, s ment tovább a sűrű nagy éjszakában, de parányi fényt se talált.

— Kik vagytok, és hova igyekeztek? — szólította meg a fivéreket a Levegő-tündér.

— Kalev fiai volnánk — válaszolta a bölcs Vejnemöjnen. — A tűz keresésére indultunk, mert nehéz ám örökös hidegben és fénytelen éjszakában élni. Nem tudod, Levegő-tündér, hol ért földet a szikra, amely az égből hullt alá?

— Tudom, már hogye tudnám — susogta selymes hangján a Levegőtündér. — Hulltában a szikra egy kunyhót égetett föl, majd lángba borította a földeket.

Végül a Könnycsepp-tóba ugrott. Olyan forróságot árasztott, hogy menten kiszáradt a tó, és partra szorultak a víz lakói. Ám váratlanul egy pisztráng tűnt fel: űzőbe vette és bekapta a szikrát. A tó vize régi helyét hamarosan megtalálta, a halak ismét nyugodtan éldegéltek, de a tűznyelő pisztrángot emészteni kezdte a kín.

Úszott nagy sebesen, úszott szünet nélkül a pisztráng. Gyötrelme láttán a sziklák és a félszigetek hangos óbégatásba kezdtek, fájdalmasan siráncokoztak:

— Hát senki, de senki nem akad a Könnycsepp-tóban, aki megszabadítsa fájdalmától a pisztrángot?

Meghallotta a hangos siráncokozást a lazac, térült egyet-kettőt, és lenyelte a pisztrángot. De őt is gyötörni kezdte az égető kín. Bejárt öblöt, száz szigetet a lazac, mégsem enyhült szenvedése. A sziklák és félszigetek ismét keserves óbégatásba kezdtek, hangosan siráncokoztak:

— Hát senki, se senki nem akad a Könnycsepp-tóban, aki megszabadítsa fájdalmától a lazacot?

Meghallotta a szörnyű óbégatást a csuka, és gondolkodás nélkül bekapta a lazacot. De nemsokára mardosni kezdte őt is a kín. A tó homokos fenekén kúszott a csuka, a madár-szikla és a sirály-sziget mellett úszott el rettentő sebességgel. Mégsem enyhült szenvedése. A sziklák és a félszigetek jajongva óbégattak:

— Hát senki, de senki nem akad a Könnycsepp-tóban, aki megszabadítsa fájdalmától a csukát?

A Levegőtündér elhallgatott. Halk fuvallatként kelt sóhaja.

— Most már tudjátok, Kalev fiai, hol rejtőzködik a tűz — szólt búcsúzóul a tündér, és továtűnt a fekete éjben.

Csónakba szálltak a daliák, és hálót terítettek a Könnycsepp-tóra. A falu népe is fölserkent. Az asszonyok a sziget szélén, az emberek az öbölben, az ifjak pedig a tó mentén vetették ki hálójukat. Bár pontyot, sügért, keszeget épp eleget fogtak, sem az asszonyok, sem az emberek, sem az ifjak nem találtak a tűznyelőre.

A vén Vejnemöjnen és a derék Ilmarinen most már akkora hálót húzott ki, amely a tengeri szigettől a füves félszigetig ért. Hálójuk minden halat kimert a tóból. De a lángot nyelő csuka nem volt a halak között.

— Vizek mindenható ura, Ahto! Tengeristen, segíts rajtunk! — kiáltott fel Vejnemöjnen. — Riaszd gyorsan halaidat a hálónkba! Tereld őket a sötét víz mélyéről a száz úszatófa közelébe!

A bölcs dalnok szavára Ahto felbukkant a víz mélyéről. A fűszakállú, habruhás tengeristen, a parányi öregember partra ugrott, és kirántott egy fenyőfát gyökerestül.

— Teljes erőmből riasszam — kérdezte —, vagy csak gyengén?

— Gyengén riaszd, vizek ura! — válaszolta a vén Vejnemöjnen.

A fűszakállas öregapó, a vizek mindenható ura fenyőfatörzsszel riasztotta fel a Könnyecsepp-tó iszapos mélyéről a halakat. A kifeszített háló egyszer csak megrándult.

— Miénk a csuka! — örvendezett nemsokára Ilmarinen. — Kifogtuk a tűznyelőt!

Ahto, a vizek mindenható ura sietve tért vissza a tenger végtelen vizébe. A két fivér pedig tanakodni kezdett: merje-e felnyitni pusztá kézzel a csukát?

Szerencsére épp arra járt a Nap fia, és meghallotta, min töprengenek Kalev fiai.

— Várjatok csak! — szólt közbe azonnal. — Fölnyitom én a csukát édesapám jó késével.

A Nap fia arany nyelű, ezüst élű jó késével felhasította a csukát. A sűrű csuka belsejében lazacra lept. A lazacban pisztrángot talált. A pisztrángban pedig kék gömböt. Még csodálkozásra se maradt ideje, amikor látja, hogy a kék gömb közepéből piros gömb szökken a földre. Gombolyítani kezdte a piros gömböt a Nap fia. Addig gömbölyítette, míg ki nem pattant belőle az égi szikra, de olyan hevesen, hogy megperzselte a közelben várakozó Vejnemöjnen szakállát, de még inkább Ilmarinen arcát és kezét. A derék kovács fájdalmában a tengerhez szaladt, s a vízi sziklára borult. A hűs víztől és jeges esőtől remélte sebeinek gyógyulását.

Eközben az égi szikra végigszaladt a borókaerdőn, majd a fenyvesben futkározott. Miután lángba borított erdőt, mezőt, a kanyargós folyó mentén folytatta veszedelmes útját.

A vén Vejnemöjnen egyedül eredt a tűz után, míg Ilmarinen betegen feküdt. Fölperzselte erdőkön és földeken haladt át a dalnok, követte a kegyetlen tűz nyomát. Addig üldözte a tüzet, míg észre nem vette, hogy a bajt hozó szikra egy égerfa odvának a mélyén lapul. Vejnemöjnen megállt az égerfa előtt. Halkan, alig hallhatóan fogott énekébe:

Tűz, kit istenünk teremtett,
láng, kit a Teremtő küldött!
Oktalan futottál félre,
hiába is mentél messze!
Jobban teszed, hogyha megtérsz
kőből rakott kemencédbe!

A vén Vejnemöjnen szavára összehúzta magát a tűz, és engedte, hogy a dalnok nyírfataplóba takarja és rézüstjében elvigye a kis tanyákra, a homály lepte félsziget didergő népéhez.

Lobogott a láng nemsokára egész Kalevalában. Vígán ontották melegüket a kemencék. A fagytól szenvedő szigetlakókat gyöngéden melengette és felvidította a ropogó tűz.

Volt már tűz a kemencékben, de Hold nélkül, Nap nélkül továbbra is ködös homály borult Kalevalára. A hólepte, jeges vidéken sehol se sarjadt élet. Az em-

berek kunyhóikban gubbasztottak: nem tudták, mikor kezdődik a reggel, mikor érkezik az éj.

A vén Vejnemőjnen egy szép napon így szólt testvéréhez:

— Teremtőnket kérdeztem: merre lett a Nap s hova tűnt a Hold fejünk fölül? Igaz hírt kaptam Urunktól. Tudom most már, hogy Pohjolába vitték és vasgyomrú kőhegybe zárták előlünk a ragyogó Holdat és az arany Napot. A pohjolai gonosz varázslónő, Louhi irigyelte el Kalevalától az égi fényeket. Megyek, Ilmarinen, hogy éltetőnket felkutassam. Nem térek meg üres kézzel!

El is indult a dalnok a sötét Pohjolába. Ment, botorkált egy napig, barangolt két napig. A harmadik napon tengerszoros állta útját. Sebaj! Mindjárt hallá változott a vén Vejnemőjnen, és átúszott a szűk szoroson. Amint partot ért Pohjolában, igazi alakját visszavette. Bátran indult Észak Úrasszonyához, a gonosz Louhihoz.

Ahogy belépett a híres házba, fölkapták fejüket a lapp vezérek. Ott ültek mind a hosszú asztalnál a harcosok, és méhsört iddogáltak.

— Ki hívott ide, jövevény? — támadtak mindjárt a dalnokra.

— A Napért jöttem meg a Holdért! — válaszolta Vejnemőjnen. — Az elrabolt csillagokért!

Majd feldőltek, úgy kacagtak a dalnok merész szavain a lapp vezérek.

— Napocskátok és Holdacskátok besétált a hegyeinkbe — felelték csúfondárosan. — Egyik se fog előjönni jószántából. Jobb nekik a kősziklában!

— No, ha nem fog előjönni, Észak fiait mind kardélre hányom! — mennydörgötte az énekmondó.

E szavakra felugrottak az asztal mellől a pohjolai vezérek. Kardjukat felkötötték, és kitódultak Vejnemőjnen után az udvarra. Kalev nagynevű fia megsuhogtatta tűzélű kardját, s lecsapott vele egyszer, kétszer. Harmadszorra szikrát szóró szabályája lenyakazta Észak fiait, mint a répát, s már indult is a Nap meg a Hold szabadítására.

Amint a nagy kőszikla felé tartott, útjában virágzó szigetre lelt. A sziget közepén szép szál nyírfa állt. A fa lábánál hatalmas sziklakő pöffeszkedett. Vasajtók kilencesével és záraik százasával zárták el a világtól a hegy vasgyomrába zárt Holdat és Napot.

Odaugrott Vejnemőjnen, és tűzélű kardjával akkorát vágott a sziklára, hogy az menten háromba hasadt. Bekukkintott a dalia a réseken, és elképedve látta, hogy a sziklabarlang mélyén kígyók szürcsölik a méhsört. Egykettőre közéjük ugrott, hogy dobbant lába alatt a szikla. Tűzélű kardjával a kígyók fejét mind leszelte. Ment volna tovább Kalev hős fia, de a hegy mélyén vaskapu állta az útját. A szörnyű záruk és súlyos lakatok ellen se erővel, se bűvös igékkel nem tudta fölvenni a küzdelmet Vejnemőjnen. Gonosz varázslat védte a titkos bejáratot kard vasától éppúgy, mint a bűvös szók erejétől.

Vejnemöjnen bosszúsan fordult vissza Észak barátságtalan honából, s ment sietve Kalevalába.

— Ó, te kovács Ilmarinen — toppant be testvéréhez —, Louhi gonosz varázslata védi a kőhegybe zárt Napot és Holdat. Ilmarinen! Kovácsolj egy ölnyi dárdát, tizenkét csákányt és rengeteg kulcsot! Erőszakkal fogjuk kiszabadítani a Holdat és Napot a pohjolai sziklahegyből!

Testvére szavára nagy kalapálásba kezdett a derék Ilmarinen. Legényei alig győzték a munkát. Éjjel-nappal hangos volt a kovácsműhely.

Hamar híre futott a nagy készülődésnek. Kalevalában éppúgy tudták, hogy kovácsolják már a sok súlyos fegyvert és csodaszerszámot, mint a ködös Pohjolában. Észak Úrasszonya megrémült attól, amit hallott. Saját szemével akart meggyőződni, igaz-e, hogy Kalev fiai fegyvert akarnak fogni ellene. Így hát szürke sólyommá változott, és átrepült Kalevalába. Addig keringett a levegőben, míg a szélvihar ki nem csapta a kovácsműhely ablakát. Ilmarinen az ablakhoz lépett, hogy becsukja. Ekkor vette észre a madarat.

— Mondd, miért kalapálsz éjjel-nappal, örök idők nagy kovácsa? — kérdezte a szürke sólyom.

— Hát erre vagy kíváncsi, sólyommadár? — mosolyodott el a derék Ilmarinen. — Megmondom én. Miért is titkolnám? Nyakláncot kovácsolok a gonosz varázslónőnek. Vasláncra verjük Louhit, a foghíjas banyát és saját szikla-börtönébe zárjuk.

Ijedten rebtent e szókra, és elszállt a sólyom. Amint megérkezett Pohjolába, Louhi mindjárt a virágos rétre sietett. Ott kilenc mént varázsolt, és egykettőre kihozatta a kőszikla gyomrába zárt Holdat és Napot.

— Induljatok föl az égre! Gyorsan! Még gyorsabban! — engedte szabadon az elrabolt égitesteket.

Észak Úrasszonya fehér galambbá változott, úgy repült Kalevalába, a kovácshoz. A műhely ajtajában tipegett-topogott, és kecsesen forgatta kis fejét.

— Mi hírt hoztál, kedves galamb? — mosolyodott el a derék Ilmarinen.

— Azért szálltam küszöbödre, örök idők nagy kovácsa, hogy hírül hozzam: kísétált a kősziklából a Hold. Előjött a Nap is rejtekéből.

Örömmel lépett ki Ilmarinen a kovácsműhely ajtaján. Derengett már a világ: az égbolton régi fényében tündökölt a Hold, ragyogott a Nap. Ilmarinen lelken-dezve szaladt a testvéréhez:

— Fenn ragyog két éltetőnk a magas égbolton! — kiáltotta már messziről. — Gyere ki gyorsan, jöjj elő házadból, Vejnemöjnen!

Meglepett, boldog, harsány kiáltások töltötték be az egész félszigetet:

— Jöjjetek mind csodát látni! Megvirradt a hosszú éj után!

Könnyek gyűltek a dalnok szemében.

— Köszöntünk, ragyogó Hold, arcodat láttató kincsünk! — zengett föl a vén Vejnemöjnen hálatelt szava. — A Nap is felkelőben! Hajnalt ígér arany Napunk.

Nem kalapáltak többé fegyvereket a kovácsműhelyben. Louhinak se készítettek többé vasláncot. Kalevala partvidékét, zöld mezőit, békés legelőit, kéklő tavait és dalos kedvű népét azóta is arany Nap és ezüst Hold vigyázza.

Jegyzet

Ahto — a tenger istene. Fűszakállú, habruhás öreg. A tenger kincseit birtokolja.

Ilmarinen — nagy nevű kovács. Atyja Kalev óriás, fivére Vejnemöjnen, a dalnok. Ő alkotta meg a csillagos égboltot és a bőséget ontó szampót. Egyike volt a három kérőnek, és nyerte feleségül Louhi leányát.

Kalev — legendás óriás. Tizenkét fia közül Vejnemöjnen és Ilmarinen a legkiemelkedőbb.

Kalevala — Kalev földje, Finnország. A finn nemzeti eposz címe is Kalevala.

kantele — ősi finn hangszer. Az öthúros lant feltalálója Vejnemöjnen, aki először csukacsontból és lószőrből, másodszor nyírfából és leányhajból alkotta meg a „szépen szóló kantelet”.

Levegőtündér — neve: Ilmatar

Louhi — Pohjola úrnője, híres varázsló. Állandó harcban állt Kalevala hőseivel, míg végső vereséget nem szenvedett.

méhsör — hígított mézből erjesztett szeszes ital

Pohjola — Észak- vagy Lappföld. Louhi országa.

Ukko — mennybéli isten. A mindenható öreg a mennydörgés, a villám és a fellegek ura.

Vejnemöjnen (Väinämöinen) — Kalev és Vízanya fia, Ilmarinen kovács fivére. Teremtő erejű táltos, a finnek vezére és legnagyobb dalnoka, a kantele feltalálója.

Csávossy György

Tavaszi szerelők

Sándor, József, Benedek
hozzák már a meleget,
felleg szélben kavargó,
érnek már a záporok.
Sándor feni késeit,
villámokat fényesít,
ám József sem ténfereg,
a mennydörgőt keni meg,
Benedek keze nyomán
hét színt vált a szivárvány.
Fénygubót sző a picus,
itt a tavasz, március,
Sándor, József, Benedek,
vártunk éppen eleget.

Kihívás

Pihe kering
kék magasból,
kormos végű
két havas toll.
Tollak? Úszó,
kitárt szárnyak,
hullnak, nőnek,
vitorláznak.
Szárnyak alatt
hosszú lábak
ereszkednek,
kalimpálnak,
letoppannak
a tetőre,
golya madár

hosszú csőre
visszacsapva
kelepel:
„Itt a tavasz,
tégla, tapasz
készen áll már,
mesterek,
víg munkához
kelepszóra
fészket rakni,
falat rakni
versenytiltsat
keresek!

Hóvirág

Szíjas rögön, dús avaron,
kemény kérgű hótakarón
tört kitartón át s a kedve
gyengeségét feledtette,
mert tavasz van a világon,
s ott süt fel az első, apró,
szerény, szorgos hóvirágon.

Megérkezett

Huncut sugár tétován
kimászott a felhőponyva
szellőrágta oldalán.
Mégkoccantotta a jeget,
szikrát vert a vizek felett,
lesétált az árokpartra,
hógubancát kifacsarta,

kicsalt prücsköt, földi békát,
szabóbogarakkal sétált,
térült erre, fordult arra,
beszökött a liftudvarra,
onnan ki a szomszéd térre,

táncolt az eresz-zenére,
s kiabálta és hirdette,
mint fénnel írt falragasz:
— gyere ki, te szobamackó,
megérkezett a tavasz!

Április

Szeleburdi szél,
libbenő levél,
döngő dongótánc,
selyemfüves sánc —
visszatér a tél?
Jöne-e már a nyár?
Füsti fecskepár,
milyen idő jár?
— Huncut kedvű, friss,
bolond április.

Garabonciás,
új kutakat ás,
rég kútba hord,
éleszti a bort,
nyúlfiakat űz,
mennybe nyilat tűz,
ösvényen poroz,
fentről záporoz,
változó, hamis,
bohó április!

P. Buzogány Árpád

A béreslegény ezüstpénzei

Volt egy legényke, amikor akkorára cseperedett, gondolta, beáll szolgálni valahová. Ment vagy három napig, aztán egy faluban nézelődni kezdett. Elég messzire kerültem, itt éppen jó lenne, mondta magában. Azt figyelte, hol mekkora udvar, pajta van. Egy helyen úgy látta, jómódú gazdák laknak, hát bement az udvarra. Az asszony éppen ebédet készített. Elmondta, mi járatban van.

— Elkelne nálunk is két jó erős kar — nézte végig az asszony a legényt. — Várjuk meg, amíg hazajön a gazda.

Arra bizony elég sokáig kellett várni. A legény közben úgy megéhezett, kipakolta térdére a szalonnát és falatozni kezdett. Az asszony asztalhoz hívta, ebédet adott neki.

— Na, itt nem sajnálják az ételt a dolgozóktól — örvendezett a legény. Közben addig beszélgettek, hogy megtudta, hány tehenet, lovat, disznót tartanak, szóval mekkora a gazdaság.

Délutánra megérkezett a gazda. Végigmérte ő is a legényt, kérdezősködött, mihez ért.

— Úgy látom, jó helyen kopogtattam — gondolta a legény. Meg is egyeztek hamarosan, esztendő végéig elszegődött. Mindjárt dologhoz is láttak, a gazda befogott két lovat, két tehént pedig a legényre bízott. Elindultak az erdőre. Ahogy kiértek, megrakták a tehénszekeret fával, hát a gazda el is indult hazafelé.

— A lovakkal úgyis utolérsz — szólt vissza. A legény kicsit furcsállotta a dolgot, de nem mondhatott semmit. Megrakta a szekeret, vágott egy csaptatót, láncal átkötötte a fát és elindult ő is. Ahogy hazaértek, a gazda megmutatta, hová kell lerakni a fát. Megkínálta egy pohár borral, aztán bement a házba.

— Itt én vagyok a kicsi gazda — nézett körbe a legény. — Csak bírjam aztán erővel!

Lerakta a fát mindkét szekérről, bekötötte az állatokat az istállóba, vizet vitt nekik és enniük adott. Aztán leült a favágó csutakra. Nemsokára jött a gazdaszszony, hogy fát kellene hasítani, így hát estig fát hasogatott. Estére jó túrós puliszkát vacsoráztak, aztán eltették magukat másnapra.

Hajnalban már költötte a gazda. Kaszálni indultak a mezőre. Hát a gazda akkora rendet vágott, hogy a legény alig bírt a nyomában maradni. Már elfáradt, mire hozták a reggelit. Ettek, aztán szótlánul dolgoztak déli harangszóig. Akkor leültek az árnyékban és várták a délebédet. Közben a legény azon gondolkozott, vajon bírja-e húzni a kaszát estig, mert a gazdát erősen nagydolgúnak látta.

Hozták a delet, megebédeltek, pihentek egy keveset, aztán kaszáltak késő délutánig. A legény már olyan nehéznek érezte a kezét, mintha vasból lenne. A gazda egyszer vállára vette a kaszát:

— Elég volt mára. Intett, és elindultak hazafelé. Az asszony nagy tál ételt tett eléjük, megfejték a teheneket, enniük vetettek és ahogy sötétedett, lefeküdtek.

Így teltek a napok, reggeltől estig keményen dolgoztak. Lejárt az aratás, hazahordták a szénát is, de minden napra kijutott a munkából.

— Bár többet kértem volna — bánkódott a legény. — Itt a lelket is kihajtják az emberből, annyit kell dolgozni. Mert bizony még vasárnap sem ülhett tétlenül, mindig került valami tennivaló.

Egy este azt mondja a gazda:

— Holnap megyünk a vásárba, veszünk egy csikót.

Meg is vettek egy szép piros csikót, csengőt kötöttek a nyakába. Ha a mezőre indultak is, ment utánuk, olyan szelíd volt. Az lett a legény kedvence, különös gondja volt rá mindig. Látta a gazda is, mennyire tetszik neki, hát megegyeztek, hogy az esztendő teltével azt kapja fizetségül.

Igen ám, de nem sokáig örülhetett neki, mert egy alkalommal valami kereskedők jártak ott, és egyiknek úgy megtetszett, annyi pénzt ígért a gazdának, hogy az odaadta. A legény pedig úgy elbúsulta magát, ott akarta hagyni őket. Hiába is kérlelték, összepakolt. Fizettek neki, amennyit fizettek, és útnak indult.

De hová menjen, mihez kezdjen? Beszolt a faluban két-három helyre is, s mert tudták róla, hogy a munkát nem kerüli, megfogadták szolgállegénynek. A régi gazdának nagyon sértette a begyét, hogy máshoz állt be, ő meg segítség nélkül maradt a sok munkával a nyakán, hát hol ezt, hol azt híresztelt róla a faluban.

Bizony volt, aki hitelt adott a szóbeszédnek. Addig s addig, hogy új gazdájának is fülébe jutott a dolog.

— Miért haragszik rád a régi gazdád? — kérdezte a legényt.

— Azért a szép csikóért, amit nekem ígért és mégis másnak adott.

— Egyet se búsulj! Neked is van pénzed, tőlem is kapsz még, olyan csikót veszünk, amilyen neked tetszik.

Az őszi vásárban aztán — hogy történt, hogy nem — éppen azt a csikót látta meg a legény, amelyiket neki ígértek. Fütttyintett egyet, a csikó azonnal megismerte.

— Gazduram, megvan, amit választottam — szólt a legény. Odamentek, nézegették. Addig egyezkedtek, hogy meg is vették.

— Jó állású állat — mondta a gazda. — Ennél jobbat én se választhattam volna.

Szöget ütött a legény fejébe ez a beszéd. Mi lesz, ha újból elveszik tőle? Gondolt egyet, odaállt a gazda elé, engedné őt haza pár napra, otthon azt se tudják, él-e még. Hazavinné a csikót is egyúttal. Mondta neki a gazda, egyedül ne induljon útnak, de nem volt maradása. Tarisznyájába ételt tettek, s korán reggel elindult.

Hát úgy estefelé, amikor egy falu felé tartott, a kukoricásból kilépett két fejszés ember, elvették nemcsak a csikót, hanem még a tarisznyáját is. Mit teyen

most már, se pénz, se posztó, szégyellt is üres kézzel hazaállítani. Leült az út szélére.

Lovas katonák verték fel a port, és ahogy melléje értek, egyikük odakiáltott:

— Mit búsulsz, te legény? Vagy talán a bor húzza el a fejed?

— Inkább a bánat — válaszolt a legény, és elmesélte, miként járt. A betyár nemjóját, éppen ilyen útonállóknak nyomában jártak a katonák. Nosza nem kellett kétszer mondani, bevetették magukat a közeli erdőbe, mert csakis ott rejtezhetnek. Lovukat hátrahagyták, és elindultak egy ösvényen. Közben megálltak, hallgatóztak. Lassan besötétedett. Egyszer csak lőnyerítést hallottak. Ott kell lenniük a gazembereknek, becsületes ember nem éjszakázik erdő sűrűjében. Közel lopakodtak, kihallgatták őket, aztán egyszerre rájuk rontottak a sötétben. Hárman ültek a kis tűz körül, mire föleszméltek, már a katonák kezében voltak. Éjnek idején bevitték őket a faluba, a bíróhoz.

Igen ám, de hogyan bizonyítsák be, hogy az a három ember mire vetemedett? Mert váltig állították, övük a pénz is, lovak is, meg minden, amit náluk találtak, meg hogy szemet égetni indultak egy tisztásra. A katonák vezetője hiába kérte megbüntetésüket, a bíró a fejét rázta:

— A törvény az törvény mindenkinek. Bizonyíték kell ellenük!

A legény erre előállt és elmondta, mi történt vele. Megmutatta még a tarisznyáját is, amit az útonállóknál megtaláltak. Azt is elmondta, mi van benne, de amikor kibontották, csupán egy darabka kenyeret találtak, egyebet mindent megettek belőle.

— Próbáljuk ki a csikót — mondta a legény.

— Mit akarsz kipróbálni? Be sincsen tanítva — legyintett a bíró. Aztán mégis megegyeztek. Egymástól jó távol felállt a legény és a három haramia, a csikót középre állították. — Na most hívjátok! — parancsolta a bíró. Ahogy elengedték, a csikó ijedtében megfutamodott, de amikor a legény füttyintett neki, visszafordult és odament hozzá.

— Lókötők! — kiabált a bíró. — Kötözzétek meg őket azonnal!

A legény visszakapta a csikót meg az üres tarisznyát, elköszönt a katonáktól és elindult hazafelé.

— Na, most már többet nem leszel a másé — vezette a csikót.

Amikor hazaért, nagyon megörvendtek neki, és váltig marasztalták, ne menjen vissza. De ahogy kiörvendezték magukat, mégiscsak útnak indult, mert esztendő végéig volt megegyezve gazdájával.

Ment, ahogy a lába bírta. Délutánra azonban eső készült, egyszerre megdőrdült az ég és már zuhogott is a zápor. Seholy egy ház, ahová bekérezhetne, hát beállt az út szélén egy nagy fűzfa alá. Unalmában elkezdett füttyörészni, még csapkodta is a lába szárát, mintha csizmaveregetőt járna. Addig s addig figurázott, egyszer egy fényes ezüstpénzt látott a fűben. No, ahol egy van, lehet ott több is — csillant fel a szeme, és keresgélni kezdett. Hát egy odúban, piros posz-

---

---

tódarabba csavarva meg is találta a társait, éppen hét darab volt összesen. Hej, vajon kié lehet, ki rejtette oda? A fa is vén volt, az odút sem frissen vajták — bizony azt rég teheték oda. Olyan öröme volt, hogy alig bírt magával.

Ahogy beért a faluba, markában rázogatta a pénzeket, hadd lássák az irigyei, hogy megmódosodott. Kiegyezett a gazdával a legnagyobb ezüstpénzben, hogy más bérest fogad helyette, aztán elbúcsúzott, hazafelé tartott. A megmaradt hat pénzével olyan ügyes társat vásárolt a csikó mellé, hogy amikor felnőttek, párjuk nem akadt a faluban. Aztán amikor tényleg megmódosodott, egyszer egyet gondolt, fogta magát s meg sem állt addig az odvas fűzfáig, ahol a pénzt találta. Betekert ő is hét ezüstpénzt egy posztódarabba, és becsúszta az odúba, hadd legyen a helyén, ha valaki keresné. Ha pedig nem, hát majd csak jól jár vele valami szegény legény, akárcsak ő annak idején. Aki nem hiszi, menjen és keresse meg azt az odút, bizony ott találja a pénzt, hacsak valaki eddig el nem vitte onnan.

A gazdag ember szerencséje

Egyszer volt, hol nem volt, hét határon is túl élt egy jómódú gazdaember. Két háza is volt neki, ökre négy, lova hat, a pajtája tele fejőstehénnel, az ól hízóval, ezen kívül seregnyi juhot tartott, tyúk, ruca, liba, pulyka számtalan volt az udvarán.

Nahát ez a gazdaember egyszer elhatározta, lesz, ami lesz, útra kel és felkeresi azt a jósasszonyt, aki sok-sok napi járőföldre lakott tőlük. Mert ennek az embernek nagy bánat nyomta a lelkét: ott a nagy gazdaság, válogatott béreslegények, és neki egy szem fia sem volt, lánya is csak kettő. Szerette volna megtudni, lesz-e neki az életben legalább egy, egyetlen egy szem kisfia, akit szántani, vetni, gazdálkodni tanítson majd.

Pirkadatkor már talpon termett, felköltötte a béreslegényt, hogy az ellássa az állatokat, ő maga elővette a cifrábbik, vásárba járó csikos tarisznyáját, beletett egy egész kenyeret és jó darab szalonnát, friss túrót és hagymát, az üveges szekrényből pénzt is vett magához, füttyintett a Rabló nevű kutyájának és elindult.

Mire megvilágosodott, már a falun kívül bandukolt, így hát nem kellett senki-nek orrára kötnie, hová, merre indult, mi járatban vagyon. Ment, mendegélt jó szaporán, meg is izzadt, el is fáradt, a tarisznya is meghúzta a vállát. Már éppen azon gondolkodott, megáll pihenőre, mihelyt jó árnyékot talál, amikor előtte a búzatáblából kiugrott egy nyúl.

— Na, ez nem jót jelent, úgy tartják minálunk — így a gazda, de mire ki-mondta volna, a kutyája nekiiramodott és szaladt a nyúl után.

— Még kutya nélkül maradok, ha nem egyéb — gondolta, hát arra a Rabló már hozta is a nyulat. Hej, ha ezt meglátja a gróf, ad neki nyulászó kutyát! Hamar elvette a

kutyától a nyulat, beletette a tarisznyába, hogy meg ne lássák. De ott se volt jó, mert a lába kilógott. Mit volt mit tenni, beletekerte a kabátjába és az ölébe vette.

Két asszony jött szemben az úton, az egyik hangosan mondta a másiknak: lát-szik, hogy a férfiak nem értenek a gyermekekhez, né ez is ebben a melegben a kabátjába takarta szegénykét.

Eldobni nem akarta a gazda a nyulat, így hát egy fa alatt megnyúzta, a bőrt feldobta az ágak közé, a húst összedarabolta és a tarisznya aljába tette. Alighogy végzett, odaért egy szekér, s hogy útitársat talált, a szekeres a fa árnyékában pihentette a lovait. Beszédbe elegyedtek, közben az ülésdeszkára csepegni kezdett a vér a nyúlborról, ami fent volt az ágakon. Amikor a szekeres meglátta, rettene-tesen megrémült.

— Háború lesz, háború lesz, mert vér hull az égből! — kiabálta, és hangosan imádkozva elhajtott.

Na, a gazda egyedül maradt, de nem is bánta. Mendegélt tovább, beért egy fa-luba. Mind csak nézett hátra, mi történhetett, egy csapat kutya járt a nyomában. Nem is maradt nézetlenül. Egy vénasszony kiabálni kezdett:

— Itt jár a garabonciás!

Kevésen múltott, hogy meg nem ugrasztották az idegent a falu másik végén. Azelőtt való évben elverte a jég a határt, és csakis a garabonciás parancsolhatta a vihart a falura, ezt így tartják. De a kutyák csak mentek utána, mert a tarisznyából csöpögött a nyúlnak a vére.

Messze járt, mire a kutyák elmaradtak. Megállt, leült az árnyékba falatozni, mert nagyon éhes volt már. Gondolta, megsüti a nyúlhúst, hogy már szabaduljon tőle. Úgy is tett. Amikor készen volt, adott a kutyának is belőle, hiszen megérdemelte. A jó illatra odasettenkedett egy favágó, az erdőről jött egy nagy hát száraz ággal. Vele volt három apró gyermeke is. Azok úgy megkívánták a finom fa-latokat, még a nyáluk is kicsordult.

— Kínálj meg az ételedből, te jó ember, étlen-szomjan vagyunk — kérlete a favágót, de már nem volt amit adni nekik. Amikor meglátták, hogy a kutyának jutott, de nekik nem, bizony kevésen múltott, hogy nem kapott a hátára egy vas-tag ággal. Szedte is a lábát szaporán, amíg jó messzire jutott.

— No még így se jártam — gondolta magában. — Jól mondják: ha a nyúl át-szalad az ember előtt, az nem hoz szerencsét.

Közben esteledett, de sehol nem volt egy ház, ahol szállást kérhetett volna. Talált egy szénaboglyát, annak a tövébe fészkelte be magát éjszakára. Arra éb-redt, hogy valami szöszmötöl körülötte. Már ki volt világosodva, és egy ember feje fölül a szénát szekérra rakta.

— Vigyázzon, nehogy belém szúrja a villát! — ugrott fel ijedten. Erre a kutyá-ja is előkerült valahonnan, ugatni kezdett veszettül. A lovak megindultak, a szé-nát rakó ember beleesett a szekér derekába, jajgatni kezdett, gazdájuk hangjára a lovak megfutamodtak, az ember még jobban kiabált, hogy megállítsa.

A mi gazdánkat pedig kiverte a hideg veríték, hogy szinte ott lelte halálát a szénaboglya tövében. Nem volt már se álmos, se éhes, úgy róttá az utat.

— Történt, ami történt, de eddig még mindig szerencsém volt, megúsztam ép bőrrel — sóhajtozott. Már délre járt, amikor egy erdő széléhez ért. Ahogy bennebb haladt a jó árnyas fák alatt, egy bokor mögül két fejszés ember ugrott elő, és mire egyet szólott volna, már le is kapták válláról a tarisznyát.

— Adjon Isten jó napot kendteknek — köszönt rájuk.

— Jó nap is, amikor ilyen gömbölyű tarisznyával találkozunk — morogta az egyik, és egymás után szedte ki a maradék kenyeret, túró, hagymát, szalonnát.

— Phi, paprikás szalonna! — kiáltott fel. — Annyi ilyent ettem, hogy egy porcikám se kívánja! — lökte vissza a csikos tarisznyába. Azzal intett a társának.

— Ne tedd vissza, add nekem — mondta a másik és a szalonna után kapott. A tarisznya kiborult, a kenyér gurult egyik felé, a túró másfelé, a hagymák erre-arra. A kutya pedig felkapta a szalonnát és eliramodott vele. A fejszés ember szaladt utána, a gazda pedig felkapta a földről a tarisznyát, kenyeret, túró és ő is nekiramodott.

— Rabló te, állj meg, mert ha megfoglak, ellátom a bajodat! — kiáltotta mérgesen.

A kutya szaladt elől, az útonálló a paprikás szalonna után, a gazda pedig leghátul. A másik fejszés ember, aki nem szerette a szalonnát, a hasát fogta, úgy kacagta őket. Minél jobban igyekezett a gazda, annál inkább futott az útonálló, mert azt hitte, a gazda őt kergeti. A kutya pedig menekítette a szalonnát, ha már ilyen kövér falathoz jutott, mert a gazda egyre csak kiabált.

Már kezdett kifogyni a szuszából, amikor az erdő túlsó szélére értek. Az útonálló beugrott a bokrok közé és eltűnt a sűrűben. A kutya is megállt, leült az út szélére és várta a gazdáját. Az pedig amikor odaért, dehogy is akarta már megleckéztetni.

— Rabló, Rabló, megmentettél a bajtól. Mégiscsak szerencsés ember vagyok — simogatta meg a kutyát, azzal elővette a bicskát és apró darabokra vágta a szalonnát, hogy a Rabló könnyebben megehesse. Neki az ijedségtől elment az étvágya, de a kutya még az utolsó falat után is arra várt, hátha még kaphatna.

Ahogy beértek a faluba, megkereste a bírót és elmondta, mi történt vele. A bíró rögtön hívatta a csendőröket és kiadta parancsba: minden férfit a faluból gyűjtsenek egybe és induljanak az erdőbe a rablókat elfogni.

— Ezt az embert tartsák itt — mondta a bíró egy mérges képű, bajuszos embernek. Azzal elindult a község házára.

A mi emberünk úgy érezte, mintha szűk lenne a saját bőre. Állt egy darabig egyik lábáról a másikra, aztán egy óvatlan pillanatban felkapta a tarisznyáját és futásnak eredt. A bajuszos ember se volt rest, utána vetette magát, és közben végigkiabálta a falut. A gazda után szaladt a mérges képű, bajuszos ember, utána pedig a falu apraja-nagyja, leghátul a bíró.

— Álljon meg, álljon meg! — kiabálták, de bizony a gazda még hátra se nézett. A falun kívül egy folyón vezetett át az út, ám a hidat elvitte az áradás. Nem volt hová menni, a vízbe nem mert beugázolni, mert úszni sem tudott. Ott aztán utolérték. Hozzá nem értek egy ujjal sem, azt sem tudták, ki az, és ki, mi elől menekül. Végül odaért a bíró is. Úgy el volt fáradva, szólni is alig tudott.

— Ne fusson el, jó ember, nem akarunk rosszat. Azért indultam a községházára, hogy elhozzam a száz forint jutalmat — azzal száz forintot nyomott a gazda markába. Ekkor derült ki, hogy az egész vármegyében keresték az útonállókat, és száz forint jutalmat tűztek ki annak, aki hírt ad felőlük. Mivel a gazda volt az első, őt illette a jutalom. Még hálások is voltak neki, mert ha elfogják az útonállókat, nemcsak a zsványoktól szabadul meg a vidék, hanem két ökör ára jutalmat kap a falu is. A gazdát aznapra a bíró látta vendégül. Ételt-italt kapott, vetett ágyban aludt és még a kutyájának is jó zsíros csontokat vetettek.

Másnap tovább indult, és már a víztől sem félt, mert megmondták neki: tűrje fel a nadrágja szárát, alig térdig ér a víz. A túlsó parton visszahúzta a csizmáját és elővette a zsebéből a száz forintot.

— Még ilyen szerencse életemben nem ért, hogy azért a pár darab hagymáért száz forintot fizessenek nekem — gondolta magában.

Be is tért a legelső fogadóba, leült az asztalhoz.

— Tíz tojásból rántottát, hagymával és szalonnával — mondta a fogadónak. Hozták is szaporán, mihelyt megsütötték. Nem kellett sok biztatás, odalett a hatalmas rántotta, akár az éjjeli harmat. A második adaghoz bort is rendelt. Kijárja az a száz forint — gondolta magában. Illogatta a bort és várta a rántottát. — Talán most tojnak a tyúkok — dörmögte, és behúzta a maradék bort is. Amikor kihozták a második adag rántottát is a nagy tányéron, a konyha ajtajából szakács, kukta mind azt leste, hová fér majd el.

— Megérdemled, Rabló — tált a gazda a kutyának is. Bizony az sem kérette magát, a kenyérre rá se hederített. Hanem ekkor a fogadós képéből kikelve, bottal hadonászva rohant: mit gondol az atyafi, kutyát etet az ő piros virágos, gyönyörű tányérjából?

— Gyorsan vigye a kutyáját, amíg szép szóval mondom! — ordította. Olyan vörös volt a képe, mint a főtt rák.

A gazda is látta, hogy ennek fele sem tréfa, sirült is ki az ajtón szaporán. Csak akkor nézett vissza, amikor a fogadóból már a füstölgő kémény látszott.

— Ilyen finom ingyen rántottát még soha nem ettem — mondta. — Hiába, na, szerencse kell az élethez.

Ment, mendegélt, míg be nem esteledett. Szállást kért egy tanyán. A pajta fölött a tavalyi szénában úgy aludt, mint a tej, még a kakaskukorékolás sem verte fel álmából. Amire felkelt és a vályúnál megmosakodott, már el is felejtette a reggelt. A gazdasszonytól kérdezősködött, merre is vegye az utat, hogy minél előbb eljusson a jósasszonyhoz.

— Az itt lakik a szomszéd falu végén, de ahhoz most hiába is megy, lelkem, nincsen az odahaza. A harmadik faluban most megy férjhez az unokája, oda ment az egész ház népe — mondta az asszony.

Hej, a mi emberünk azt sem tudta, búsuljon vagy örvendezzen, mert ugyan búsult, hogy ilyen hosszú utat bejárt tiszta hiába, de örvendezett is, hogy idejében megmondták ezt neki. Dolgavégezetlen kell hazatérnie, vakarta a fejét.

— Nincsen amit tenni, vissza kell fordulnom. De ezzel is szerencsésen jártam, mert legalább nem kell ingyen és hiába tovább gyalogolnom — mondta. — Most hazamegyek, aztán két nap múlva, amire ők is hazaérnek, újból visszajövök.

Azzal megköszönte a szállást, füttyentett a kutyájának és elindult vígan hazafelé.

Öregapó muzsikája

Kint, a falu fölötti domboldalon lakott egy öreg apóka a feleségével. Fia, leánya beköltözött a faluba, ketteskén éltek ott. Egy téli délután, amikor odakint hullt a hó, az apóka amint rakott a tűzre, kezébe került egy jó formás fadarab. Félretette a fászláda mellé, aztán unalmában elkezdte faragni. Faricskált egy darabig, aztán az öregasszony megkérdezte:

— Vajon mi lesz abból?

— Még nem tudom — válaszolt az apóka. Arra gondolt, van neki egy kis unokája, készít annak valami játékot. Hát estefelé nézi az öregasszony, tisztára muzsika formája van! Megörvendett, mi lesz abból a fadarabból.

Másnap jó idő volt, az öregember félretette a faragást, kint az udvaron fát hasogatott. Estefelé újból elővette azt a fát, és addig faragdogálta, mígnem egészen olyan lett, mint egy igazi muzsika, csak éppen kisebb. Amikor úgy gondolta, hogy bevégezte, feltette a szekrény tetejére és lefeküdtek.

Ejjel álmában megjelent neki egy öregember, és kérte, adja neki a muzsikát. Dehogya is adom, válaszolta, kell az unokámnak, legyen mivel játszania.

— Hát nem adod? — kérdezte az álombeli öregember.

— Nem azért faragtam, hogy neked adjam.

— Ha nem adod, hát maradjon a tied. De ne is legyen szerencséd!

— Úgysem adom! — kiáltotta az öregember, és álmában akkorát csapott az asztalra, hogy megébredt. Felkelt, és megtapogatta, ott van-e a muzsika a szekrény tetején. Ott volt. Visszafeküdt, de nem tudott elaludni, folyton az járt az eszében, hogy mit látott álmában. Dehogya is adja az unokájának, még valami baja esne! Reggel elmondta feleségének is, mit gondolt, a muzsika pedig ott maradt a szekrény tetején.

Telt-múlt az idő, meg is feledkeztek róla. Aztán amikor az apóka a nyári vásárra indult, eszébe jutott a muzsika. Beletette a tarisznyába, és odaadta ajándékba egy falubelinek, vigye haza a kisfiának.

Pár nap múlva hívatta a bíró az apót. Történt, hogy a kisfiú addig játszott a muzsikával, beleejtette a kútba. Utánadobta a kutyát, hogy hozza ki. Persze a kutya ahelyett, hogy kihozta volna, inkább belepusztult. Az apónak meg kellett fizetnie a vadászkutyát és azt is, hogy a vizet kimerették, a kutat kipucoltatták. Mít volt mit tenni, kifizette.

Hát másnap újból hívatják. Amikor a sok vizet kimerették a kútból, az mind elmosta a szomszéd hagymáját, a bíró azt is vele fizettette meg: apóka szegény egy egész hétig dolgozott ezért. A muzsikát pedig a víz átmosta a másik szomszédhoz, az megtalálta, feltette az eresz alá, száradjon. Hanem a macska hol járt, hol nem, leverte onnan, muzsikástól belepottyant a tejesdézsába. A muzsika a tejben maradt, hanem a macska kiugrott belőle, ijedten menekült. A harmadik szomszédban lakott egy vadász, amikor meglátta a furcsa teremtményt feléje szaladni, hamar hozta a puskáját — és puff! Igen ám, de a macska fürgébb volt, elugrott, a vadász pedig éppen a szomszédja bikáját találta fejbe, amely a vályúnál ivott.

Az apóka kellett megfizesse a tejet is, meg az elpusztult bikát is. Kérte, legalább a bőrért adják neki, jó lesz majd bocskornak. Tényleg, azt is készített a jó vastag bőrből, és az egészszet bevitte a faluba eladni. Hanem mit tegyen a muzsikával? Mert azt visszaadták neki, eddig csak bajt hozott mindenkire. Kitalálta, hogy aki két pár bocskort vesz, annak adja ajándékba. Úgy is tett. Hanem így sem szabadult meg tőle, mert akinek odaadta, másnap az új bocskorban lábát törte. A bíró pedig azt ítélte, hogy a gazda helyett, aki éppen szántani indult, az apókának kell majd dolgoznia. Ahogy szántogatott, arra ment a csordapásztor felesége, vitte a délebédet az urának. Odaadta az asszonynak a muzsikát, vigye el a pásztorfiúknak. Hát el is vitte, oda is adta, hanem a gyerekek addig játszottak vele, hogy észre se vették, elbódorgott egy borjú, meg sem találták. Talán megették a farkasok. Ennek is a muzsika volt az oka, így a borjút is az apókéval fizettették meg.

A muzsika pedig ott maradt a bírónál. Nem sokáig, mert arra járt a komája, meglátta és elkérte, jó lesz majd a gyerekeknek. Tetszett is nekik az új játékszer, hanem aztán egyszer egy vándor muzsikus járt a faluban, és annál látták, milyen pompás, kibélelt tokja van a muzsikának! Nosza hozzáfogtak, hogy hasonlót készítsenek. Mit tegyenek bele, hát a bíró komájának pompás ünneplő bundájából vágtak ki egy-egy darabot, azzal bélelték a tokot. Hej, amikor meglátta, egyenest a bíróhoz szaladt! A bíró pedig megfizettette a bundát is az apókéval.

Hanem a bíró immár azon törte a fejét, miképpen szabadulhatnának meg a muzsikától. Addig pipázott a tornácon, hogy kigondolta. Kította a muzsikát az útra, hogy valaki idegen majd megtalálja, és messzire viszi. Az első, aki arra járt, egy öregasszony volt. Meglátta, és azonnal felvette, hazavitte, feltette a kamarában a gerendára. Hanem az unokái csak észrevették. Felálltak egy székre és addig

---

ágaskodtak, hogy az ostor nyelével lehúzzák onnan, míg nem a muzsika helyett mellőle egy gyalu esett le, éppen a pálinkáskorsóra. S a korsó is ahelyett, hogy félregurult volna, összetörött, a sok pálinka elfolyt. Nesze neked muzsika, te apóka! A pálinka árát is neki kellett kifizetnie.

Ahogy szomorán hazafelé tartott, hóna alatt a muzsikával, gondolt egyet, és a hídról beledobta a patakba, hadd vigye a víz, utána se nézett. Vitte is a víz egy darabig, de nem sokáig, mert lennebb az asszonyok szőnyeget mostak, egyikük észrevette:

— Hoz a víz valamit! — kiáltotta el magát.

Nosza ketten-hárman is odaugrottak, hogy elkapják. Egy fiatalasszony, a legserényebb ki is kapta a vízből, kitette a napra száradni, aztán hazavitte. Telt-múlt az idő, egyszer egy házaló cigány meglátta a muzsikát.

— Hadd tegyek rá hűrt is, hogy igazából szóljon — ajánlotta, aztán a gyermekektől cserébe elkérte a kakukkos órájukat. Azok oda is adták, és este, mikor az apjuk a mezőről érkezett, örömmel újságolták, most igazi muzsikájuk van! Lett, ami lett a gyermekekkel és a vesszővel, az apóka a kakukkos órának az árát is kifizette.

A bírónak elege volt a muzsikából, összehívta az egész falut, lám, hogyan szabadulhatnak meg ettől az ördögös muzsikától. Mondtak ezt is, azt is, aztán valaki, talán éppen a falu bolondja azt tanácsolta, akasszák fel a torony gombjára, el nem éri senki, meg aztán látják is, hogy jó helyen van. Amíg onnan le nem kerül, baj nem lehet.

Hajlott a bíró a jó szóra, meg is fogadtak egy ügyes legényt, kösse fel a muzsikát a toronyra, ha nem is a legtetejére, de jó magasra. Úgy is lett. A bíró minden reggel megnézte a kapu sarkától, ott van-e még a muzsika. Hanem egyszer lovas katonák jöttek, és valamelyik észrevette a tornyon a muzsikát. Nosza több se kellett, céllovás lett a dologból, hogy ki a legügyesebb? Bizony a muzsikának semmi baja se lett, ott lógott továbbra is, hanem a toronyról mind lelövögették a cserepeket. Apóka új cserepeket kellett vegyen. S nem elég, hogy ő köttette fel a muzsikát, ő fizette meg azt is, hogy levegyék, mert mi lesz, ha amiatt megint lelövődzik a cserepeket?

Egyszer híre futott, hogy külszögbeli csodatévő érkezett a faluba. Szaladt a bíró, beinvitálta a község házára, űzné ki az ördögöt abból a muzsikából. A csodatévő szalmát kért, hoztak is néhány villával, azzal nekifogott, hogy kifüstölje az ördögöt. Hanem ahogy füstölgetett, a szél befújta az ablakon, lángra kapott mind a szalma, az emberek vízért futottak, mégis meggyúlt és leégett a község háza.

Búsultak is a dolgot, de aztán kitalálták, szurkot olvasztanak, és beledobják a muzsikát a forró szurokba. Az út közepén gyújtottak tüzet, nehogy leégjen ismét valami, egy üstbe szurkot tettek oda. Nagy volt a csődület, mindenki látni akarta, mi történik. Éppen akkor jött arra egy fuvaros, egész szekér cserepet hozott. Megállt ő is, hogy szétnézzen, mi hír a faluban. Amíg nézelődött, a lovak megijedtek a lármától, nekiiramodtak, kiborították az üstöt is, aztán a szekér belebo-

rult az árokba, a szép, új cserepek pedig összetörtek. Ki volt a hibás ezért is? Hát bizony az apóka, mert ő faragta a muzsikát.

Estig tanakodtak, miképpen szabaduljanak meg ettől az ördögös muzsikától. Titokban megegyeztek, kiviszik a szomszéd falu erdejébe. Úgy is lett, ott hagyták egy tisztás szélén egy nagy fa tövében. Igen ám, de egyszer arra járt az erdész, megtalálta és visszavitte a bíróhoz, mert még a szomszéd falusiak is tudtak erről a muzsikáról.

Újból összeültek tanácskozni. Ki kell vinni a faluból, mondták, és ki is vitték a falu végén túlra. Hogy történt, hogy nem, a bíró felesége amint jött haza gyalog a harmadik faluból, a leányától, estére már haza is hozta. Aztán odaadták a muzsikát a papnak, zárja be a vaspántos ládájába. A pap be is zárta, aztán gondolt egyet: miért legyen éppen őnála, még valami kár éri őket is! Fogta magát, megfente a fejszét, aztán elindult, hogy kihozza a muzsikát. Megállj, te muzsika, úgy szétváglak, mintha nem is lettél volna! De amíg megkereste a láda kulcsát, a fia kiengedte a kancát, hogy befogjon a szekérbe. Hát nem belelépett az éles fejszébe? Ismét csak az apóka fizette meg a kárt. Hanem a pap odaadta a harangozónak a muzsikát, tegyen vele, amit akar. Az pedig fogott egy kötelet, a muzsikát megkötötte és felakasztotta a gerendára. Éjszaka, alighogy elaludt, egyet pattant a húr a muzsikán. A harangozó ahogy megébredt, kapta a baltát és a sötétben úgy odavágta, hogy a szekrény oldala elhasadt, a drága üvegpoharak pedig mind összetörtek.

Hej, már az egész falu azon törte a fejét, vajon mi lesz velük meg a muzsikával? Az öregapó tehenét, lovát is eladta, annyit fizetett miatta, a bírót pedig a hideg is rázta, mihelyt a muzsikát emlegették. Bezárták a muzsikát egy lakatlan ház pincéjébe, és aztán nem is beszéltek róla.

Hanem az öregapó egyszer azt álmodta, újból eljött hozzá az az öregember egy róka hátán ülve, és meg akarta venni tőle a muzsikát.

— Adom én szívesen! — ugrott nagyot, de akkorát, hogy még az ágy is letört alatta. De ezt az álmát nem merte elmondani senkinek. Csak várta, hogy valami történjen azzal a muzsikával. Nem is kellett sokáig várnia, mert egy este, alig lámpaoltás után róka lopózott be egy udvarra, a tyúkok kodágni kezdtek, a férfiak kiszaladtak tolvajt fogni. Hogy történt, hogy nem, a rókát beszorították a tyúkketrecbe. Amikor az apóka ezt meghallotta, rögtön eszébe jutott, hogy az öregember, aki a muzsikáját kérte, álmában egy róka hátán lovagolva jelent meg.

Megtanácskozta ezt a bíróval, aztán megvette a ketrecben fogott rókát, de nem azért, hogy lehúzza a bundáját, hanem farkára kötötték a muzsikát és elengedték.

Beke Sándor

A szomjas őzike

Kipattant
tavaszi rügyek
szemeznek egymással
a fákon,
nap kukucsál
az ágak között,
most már
merészebb,
egyre
bátrabb.

Vizet kortyol
a föld,
az árkokban
mohás köveket
köszöntenek
a csobbanások.

Hallom,
hogy a csupasz
fák között

Péter Katalin illusztrációja

recseg az avar:
halkan
pettyes hátú
őzike torpant meg
a közelemben,
vizet inna,
de fél a sűrű
százféle zajától.

Minden
zörrenésre
futásra kész,
remeg a lába.
Ne félj, őzike
— biztatom
magamban —,
a farkasok
messze járnak,
talán
itt se voltak,
vagy csak
a téli estéken
elhangzott
mesékben jártak.

A mély árkokban
zubog a
csermelyvíz,
s hátán
habos
gyöngyöket
visz az árja...
Igyál
nyugodtan,
szomjas őzike —
havasok
királyleánya.

A Göncölszekér

Göncölszekér
ballag az égen,
félre!
Rajta ül
egy gyermekkirály
félve.

A szekerét
pejparipák
húzzák,
oly sebesen,
majdhogynem
felborítják.

Égi ország
emeli
kalapját,
holdudvarban
nagy
a csillagzsongás.

Csillagport is
hintenek
a kis király elé,
fényes utat
szórnak
a Göncölnek.

Csillogjatok,
kicsiny
csillagocskák,
fényesedjék
a szép csillag-
ország!

Délceg király
ez a gyermek,
sej-haj,
fején
ott a Hold-korona,
hej-haj!

Göncölszekér
bandukol
az égen,
csillagszóró csillog
a gyermek
kezében.

A mackó és a hóvirág

Fent a hegyen,
napfényes tisztáson
kis őzike
lábnyomában
kinyílt
a hóvirág,
zsenge szárán
fehér szirmait
megbillenti
a szél,
s mint egy
apró csengettyű,
kedvesen,
finoman
ébresztőt
csilingel
az erdő szélén.

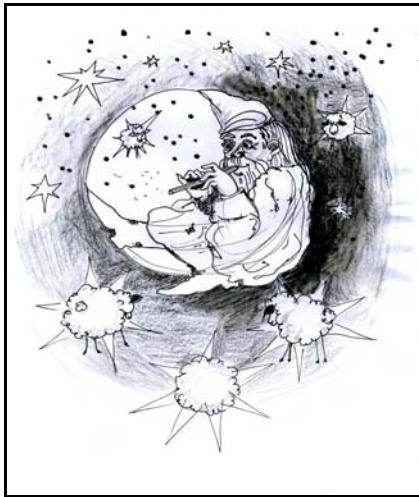

Péter Katalin illusztrációja

S lám,
 télutón
 a csilingelést
 barlangjában
 meghallotta
 a mackó,
 s álmos szemét
 mancsával
 megdörzsölte,
 majd elindult
 a tető felé
 a fénysugár útján,
 hogy ezt
 a vidám
 ébredést
 az első hóvirágnak
 megköszönje.

Nappal — a pásztor és a bárányok

Tejfehér
 Hold-pásztor
 ballag
 kék mezőben,

Péter Katalin illusztrációja

mögötte seregnyi
 csillag csillog,
 félve,
 remegve.

A fehér
 bundás pásztor
 furulyázik,
 énekel:
 „Az én utamon
 gyertek,
 ragyogó
 báránykák!”

„Nem megyünk
 mi veled,
 hisz végtelen nagy
 e fény-ország,
 a mi utunk széles
 és szabad,
 nekünk
 ne furulyázz!”

Görbe
 kampósbotjával
 ide-oda csapkod,
 míg belátja
 a pásztor:
 a rakoncátlan
 kis barikkal
 hiába bajlódik.

Szomorú
 Hold-pásztor
 bandukol
 az égen,
 csillag-bárányok
 nélkül búsan
 füttyörész a fenti
 végtelenben.

Nappal,
mikor a Hold
s a csillagok
nem látszanak az égen,
úgy tűnik,
a „bárányok”
elhagyták a „pásztort”
az égi hegyvidéken.

komám —
a cserepek alatt,
a szarufán
kicsi
fekete szemű,
bozontos farkú
pele kuporgott,
s nézett rám
a félhomályban.

A kíváncsi pele

Este későn
ki szaladgál
oly szabadon,
ki rágcsál
a padláson?
Egér lenne,
vagy ki tudja,
nem baj,
hadd el,
én majd
utánajárok.

Nem
hangoskodik,
nem is cincog,
de úgy jár-ke,
szaladgál
ide-oda,
mintha
övé lenne
az erdei házam.

A találgatást
én meguntam,
s reggel
a padlásra
felmentem,
s mit láttam,

Nem félt egyáltalán,
el se szaladt,
bizony örült
a találkozásnak,
mert ő is nagyon
kíváncsi volt
— már mióta —,
ki lakik
még itt
a havasi házban.

Péter Katalin illusztrációja

Baricz Lajos

Hóvirág

Hóvirágot rajzolt Janka
óvodás kis füzetébe.
Megkérdeztem, hogy a földet
miért festette feketére,

hogyha tudja jól, a virág
csak télen, a hóban terem.
Erre, mint egy öreg bíró,
szívemre tetette kezem:

„Mondd őszintén, hogy e télen
láttál egy szikrányi havat?
Miért hallgatsz? Mondd ki bátran!
Miért fogant meg a szavad?”

No látod, te kicsi buta,
a virágon van a lényeg;
és az fehér. Nem értem,
a fekete föld mért bánt téged?

Kár, kár

Templom tornyán
Három csóka
Kesereg;

Szomorúak —
Megunták már
A telet.

Kár — az egyik,
Kár — a másik.
S felelet:

Nem kár, nem kár,
Hogyha jön a
Kikelet.

Ébredj, maci!

Kisétált a barlangjából
a szendergő vén medve,
de meglátta az árnyékát,
s rögtön elment a kedve.

Visszatért hát szunyókálni,
amíg eljön a tavasz.
(„Hideg lesz még februárban,
tán a végén is havaz.”)

Barlangjában átszundítja
a maradék kis telet;
a tavasz majd felébreszti,
hogyha megjön a meleg.

Tavaszi napfény

Bátortalan a kelő nap,
nem is csoda: február;
fényét szórja a világra,
de a nyár még messze jár.

Nem akar még melegedni,
a természet várja bár,
ám ígéret a világnak
minden egyes napsugár.

Ha én volnék égen a nap,
csak ragyognék szüntelen,
s melegítnék, hogy a szegény
sose fázzon ideleln.

„Tavaszi szél...”

A gyerekek népdalversenyéhez

„Tavaszi szél”
lengedez –
a természet
rendje ez:

elolvasztja
a havat,
fodorítja
a tavat,

„vizet áraszt”
a meleg,
dalol sok-sok
kis gyerek.

Fülemüle,
pacsirta,
kis rigó is
hallgatja

s örömeben
táncra kel,
titkon velük
énekel.

Marosszentgyörgy, 2009. március 14.

Czirják Edit

A vadmalac meg a kismalac

Vidám reggelt ígért a nap,
a szellő táncra libbent,
tüsténkedett a kismalac,
sütött-főzött vendégének.

Rokonát várta ebédre,
Nagyotmorgó Sámuel.
Készülődött illendően
fogadni a díszvendéget.

Tányér mellé szalvéta jár,
jobbról a kés, a kanál,
balról villa, elől pohár,
a sok éték is készen áll.

Dérrel-dúrral beröffen, lám
a vaddisznó Sámuel:
— Messzire laksz, kis pajtikám,
megéheztem, úgy hiszem!

Régen látott vendégének
így is örült kis Sami.
Rokonok felől kérdezne,
de meg sem mert szólalni.

— Ez a lakás oly otromba,
úgy látom, te kismalac,
hogy ez a sok apró cifra
dísz is csupa olcsó kacat.

Rizzent-rozzant biz a házad,
ha jól látom, kiskoma!
Add csak azt a másik tálat
is, hadd nyalom ki tisztára!

Amíg Sami serénykedett,
nem restellte Sámuel:
a leves, a túrós omlett,
a puliszka, a főétel,

párolt kacska, mákos béles,
sütemény, torta, krémes
eltűnt, hiszen gyomra üres.
Kicsi Sami, meg ne éhez!

A kismalac most már látta,
hogy ebédre éhen marad,
elvándorolt más gyomrába
az a sok-sok finom falat.

— Ne haragudj, kicsi rokon,
és ne vedd oly nagyon zokon,
mennem kell, de ily ebédre
máskor is meghívhatsz ide!

Kicsi Sami szomorú lett
s amint elköszönt a rokon,
fölfogadta: soha többet!
Ne vegyük ezt tőle zokon.

Hogyha máshoz vendégségbe
hivatalos a család,
gondoljunk e történetre
és ne legyen mohó, falánk

Vince, Antal, Izabella,
Rajmi, Peti, Évi, Csanád,
Dóri, Isti s a kis Csilla,
Mert a jóból a sok megárt!